

RELIGIE IN HET WERK VAN HADI

Bachelorscriptie voor de opleiding Arabisch en
Islam aan Universiteit Utrecht

Begeleider: Prof. dr Johan F. Goud (Emeritus)
Tweede beoordelaar: dr Welmoet Boender

Student: Liesbeth Lampe
Studentnummer: 0116254

Datum: 15-7-2015

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Introductie.....	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Probleemstelling	5
1.3 Korte samenvatting van de roman <i>Prophecy of Pharaoh</i>	6
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader & werkwijze.....	8
2.1 Interpretatie van een roman via contextuele kennis.....	8
2.2 Wat alleen een roman kan zeggen	8
2.3 Wanneer het over religie gaat	10
2.4 Kader en werkwijze.....	11
3. Hoofdstuk 3 Context Prophecy of Pharaoh	12
3.1 Moderne Arabische literatuur	12
3.3 Receptie van het boek	16
Hoofdstuk 4. De context begrijpen en de rol van religie	20
4.1 Contextuele kennisvergaring en de roman beter begrijpen.....	20
4.2 Wereldbeelden in relatie tot religie.....	21
Hoofdstuk 5 Conclusie en suggesties voor vervolgstudie.....	24
5.1 Conclusie	24
5.2 Suggesties voor vervolgstudie	25
Geciteerde werken.....	26
Bijlagen.....	29
Bijlage 1 Correspondentie met Maysalun Hadi	29
Bijlage 2a t/m 2c. Input van gesprekspartners uit Irak en Iran.....	31
Bijlage 3. Mindmap van roman naar thema	43
Bijlage 4a t/m 4c. Recenties op <i>Prophecy of Pharaoh</i>	44

Hoofdstuk 1 Introductie

1.1 Aanleiding

Op een literatuurfestival in Amsterdam¹ stelt Ghayath Almadhoun² dat het 'Westen'³ alleen literatuur uit de Arabische wereld vertaalt als islam daarin als iets kwaadaardigs naar voren komt. Hij verwijst uitvoerig naar Edward Said om zijn argument kracht bij te zetten. Misschien heeft hij ten dele wel gelijk. De romans van Khaled Hosseini waren uitzonderlijk populair in Nederland. Deze verhalen vertellen de lezers iets over de weerzinwekkende gebeurtenissen in het verre Afghanistan. Mensen die Hosseini's werk bewonderen vertellen met volle overtuiging over die akelige islamitische wereld nadat ze *Duizend Schitterende Zonnen* hebben gelezen. Is de kwellung van islam en al haar culturele bijverschijnselen werkelijk alles wat de Arabischtalige wereld ons kan bieden aan literaire inspiraties? Gaat alle lof naar schrijvers die hun herkomst op een schokkende manier kunnen barbariseren?

Misschien ontbreekt het de Westerse lezers aan een breder assortiment die een fantasievoller, genuanceerder, specifiekere, rijker perspectief bieden op 'die andere wereld'. Maar misschien is het ook lastig voor een westerling om een literair werk te kunnen waarderen dat gevormd is in een context die zij niet herkent.

Toegankelijk of niet, literatuur uit de Arabischtalige wereld verdient meer aandacht dan ze tot nu toe ontvangt in de Nederlandse leeskringen. Edward Said poneerde in 1978 al de stelling dat Arabische literatuur wordt gemeden door Amerikaanse oriëntalist⁴.

One of the striking aspects of the new American social-science attention to the Orient is its singular avoidance of literature. You can read through reams [sic.] of expert writing on the modern Near East and never encounter a single reference to literature. What seem [sic.] to matter far more to the regional expert are "facts," of which a literary text is perhaps a disturber. The net effect of this remarkable omission in modern American awareness of the Arab or Islamic Orient is to keep the region and its people conceptually emasculated, reduced to "attitudes," "trends," statistics: in short, dehumanized. (Said, *Orientalism* 1978, 291)

Said vermoedde een oriëntalistische agenda achter het mijden van Arabisch literatuur of ten minste eenzelfde gedragspatroon waar de westerse betrokkenen zichzelf nog altijd niet even bewust van waren, maar die wel deel uit maakte van een eeuwenlang project waarbij de Oriënt wordt onderworpen aan een representatie door en voor het Westen. Deze representatie heeft volgens Said enkel tot een beeldvorming geleid die suggereert dat het mogelijk is om simplistische etiketten op een gebied, een bevolking of 'een ander' te plakken. De kritiek van Said wordt tot op de dag van vandaag serieus genomen en de westerse academische wereld maakt zich sterk om dit oriëntalisme o.a. via het onderzoeksgebied 'postkolonialisme' te bestrijden. Mede ten aanzien van de hierboven geciteerde stellingname van Said is het van belang om ook aandacht te besteden aan de culturele producten van Arabisch sprekende delen van de wereld en niet alleen aan islamitische dogma's, oude geschriften of

---

¹ Read My World 2013.

² Een Syrische dichter

³ Met 'westers' wordt West-Europa en de Verenigde Staten bedoeld.

⁴ Sinds Said's hevige betoog in *Orientalism* is het begrip 'orientalisme' een verwijtende term geworden voor een onderzoeksvorm die enkel stereotype beeldvorming over het Midden Oosten bevestigd ziet.

politieke ontwikkelingen.

Joris Luyendijk beschreef in *Het zijn net mensen*⁵ dat Irak, van alle landen die hij als journalist had bezocht, nog wel het minst toegankelijk was. Zijn ervaringen in Irak concentreren zich op de wijze waarop hij de dictatuur heeft gevoeld, hoe de bevolking stil werd gehouden en hoe de buitenlandse journalisten werden gestuurd op onderwerpen en gecontroleerd op inhoud. Luyendijk beschrijft bijvoorbeeld de verering van Saddam Hoessein hetgeen tot lachwekkende maar vooral obscene situaties leidt.⁶

In 2008 nam Maysalun Hadi de Egyptische Bashraheel prijs in ontvangst voor 'best Arabic novel *Prophecy of Pharaoh*'⁷. Deze roman is vertaald naar het Engels door Angham Altamimi⁸. De vertaling is goed verkrijgbaar via de gebruikelijke kanalen (Amazon, boekenwinkeltjes.nl, Bol, Barnes & Noble, kobo etc.). Bij deze verkooppunten wordt de roman gecategoriseerd als Science Fiction / Fantasy, conform de Engelstalige aanprijzing op de achterzijde van het boek. Zoeken naar recensies in het Engels of Nederlands via google of andere zoekmachines zoals Lycos levert geen relevante resultaten op hetgeen suggereert dat hoewel Hadi's roman goed verkrijgbaar is, deze toch weinig besproken wordt in Westerse media of fora.

De roman *Prophecy of Pharaoh* heeft een onduidelijke verhaalstructuur en bevat vele verwijzingen naar lokale gebruiken, sprookjes, historische gebeurtenissen, songteksten en fantasie. De tekst bevat cryptische beschrijvingen en combineert dromen of onwaarschijnlijke gebeurtenissen met een realistisch decor. Na het lezen blijft vooral het idee hangen dat er meerdere betekenissen achter het verhaal schuil gaan. De categorie 'science fiction' lijkt echter niet passend aangezien de roman, op enkele afwijkingen na, geen indicatie geeft dat het verhaal zich in een andere dimensie afspeelt dan de wereldlijke variant van het realisme.

Een poging om het netwerk aan onderlinge verbanden te ontrafelen leverde een 'mindmap'⁹ op met een wirwar van mogelijke verbanden tussen een veelvoud van thema's. Tot deze thema's behoren onder andere 'realiteit versus illusie', 'oorlog en ontbering', 'Amerika', 'religie en folklore' en 'spiegel/reflectie'. Deze thema's lijken zich als een rode draad in het boek te manifesteren. Maar met beperkte kennis van achtergronden en lokale culturele factoren komt het aan op willekeurig giswerk om onderlinge relaties te interpreteren. Des te listiger is het om te bepalen welke rol deze spelen binnen het verhaal. Nemen we het thema 'religie en folklore', dan is het bijvoorbeeld nog maar zeer de vraag in hoeverre de navelstreng van een pasgeborene in hedendaags Irak daadwerkelijk naar een heilige plek wordt gebracht. Als dit al geen standaard gebruik is, hetgeen ik vermoed, waar zou de handeling op zichzelf dan naar kunnen verwijzen?

---

⁵ (Luyendijk 2006)

⁶ Een illustratief voorbeeld betreft een verplicht bezoek aan een cultureel centrum waar Luyendijk maar liefst vijfhonderd portretten van Saddam Hoessein mag bewonderen. Op de vraag van Luyendijk waarom alle portretten dezelfde man representeren vraagt de directrice zich verontwaardigd af of er een betere inspiratiebron bestaat voor een kunstenaar dan de liefde voor hun leider. (Luyendijk 2006, 75)

⁷ Oorspronkelijke uitgave (2007 هادي)

⁸ Via google vond ik (december 2014) Angham Altamimi als professor emeritus aan een Amerikaans/Britse universiteit. Op het moment van schrijven is er echter geen website meer te vinden met informatie over deze persoon.

⁹ Zie bijlage 3.

1.2 Probleemstelling

Een opvallend kenmerk van Maysalun Hadi's roman *Prophecy of Pharaoh* is dat het haar lezers uitdaagt om kennis te hebben (dan wel te nemen) van het leven in Bagdad; haar geluiden, gewoontes, rituelen, verhalen, maar ook zeker de recente politieke- en militaire gebeurtenissen die een stempel hebben gedrukt op het leven in deze stad. De roman heeft een onduidelijke structuur, het narratief is op het eerste gezicht mager maar het aantal thema's en verborgen betekenissen lijkt juist bijzonder talrijk. Zonder kennis van de lokale context is het ondoenlijk om logische verbanden te trekken tussen de diverse en uiteenlopende elementen in het verhaal. De lokale, beleefde, betekenissen van deze elementen zijn voor een buitenstaander immers niet te doorgronden.

Probleemstelling 1: Functioneert kennis van lokale cultuur en religie in Irak voor de lezer als sleutel tot begrip van de roman?

In het verhaal gaan lokale gebruiken hand in hand met islamitische gebruiken. Slechts enkele verwijzingen maken duidelijk dat de familie waarover het boek vertelt een sjiiitische achtergrond heeft. Vanuit islamitisch perspectief is de titel van het boek verwarrend, want welke farao is binnen de islamitische traditie ooit uitverkoren geweest om namens God een boodschap door te geven aan de mensheid? De farao die in islam figureert is doorgaans een koppige tiran die gelovigen onderdrukt en zichzelf als een godheid positioneert. Hoe kan een farao in dat opzicht dan ooit in relatie staan tot een profetie? Welke aanwijzingen geeft het boek zelf als antwoord op deze vraag? Waarom kruipt er een slang achter Yahya aan als hij tijdens een bombardement het huis uit loopt en verdwijnt? Wat betekent de verdwijning van Yahya? Wat wordt er bedoeld als bombardementen worden vergeleken met de straf die door God aan de ongelovigen wordt opgelegd? En hoe verhouden deze religieuze verwijzingen zich tot een verhaal dat zich afspeelt tussen de Golfoorlog en de Amerikaanse invasie in 2003?

Om de verwijzingen in de roman van Maysalun Hadi te begrijpen is, behalve religieuze, ook andere contextuele kennis vereist zoals lokale gebruiken en de recente geschiedenis. De eerste hypothese is dat meer kennis over deze elementen ertoe zullen leiden dat interpretatiemogelijkheden naar boven zullen drijven.

Probleemstelling 2: Wat zegt de roman over Iraaks gedachtengoed in relatie tot religie?

Het bestuderen van literatuur is een manier om te reflecteren op bestaand gedachtengoed. De vanzelfsprekendheden, de ideeën en de handelingen van de personages staan immers op een zekere manier in verhouding tot de lokale realiteit.

Prophecy of Pharaoh heeft de potentie om haar lezers iets te vertellen over de rol van religie in het dagdagelijkse leven van een gezin in Bagdad onder het juk van een dictatuur, bombardementen, internationale sancties en een invasie. Maar de roman lijkt ook iets te zeggen over de beleving van de recente gebeurtenissen in relatie tot islamitische of pre-islamitische verhalen.

Het is gezien de onduidelijke samenhang tussen vele verwijzingen, welke volgens de eerste hypothese voortkomt uit een gebrek aan kennis, nog onmogelijk om iets te zeggen over de rol van religie in de roman. Als de interpretatiemogelijkheden zichtbaarder worden met de toename van achtergrondkennis, kan er dan ook meer gezegd worden over de rol van religie in de roman? En wat vertelt deze rol over de realiteit in Bagdad? De tweede hypothese is dat religie een rol speelt in het

dagdagelijkse leven van de hoofdpersonen maar ook dat de roman in haar geheel verwijst naar één of meerdere archetypische verhalen uit zowel de islamitische als de pre-islamitische traditie.

1.3 Korte samenvatting van de roman *Prophecy of Pharaoh*

Balqis, de derde vrouw van Mansur bevalt van Yahya tijdens een bombardement op Bagdad. Een dag later sneuvelt Mansur, de vader, ergens op de grens tussen Irak en Koeweit. Balqis en haar pasgeboren zoon wonen samen met de tweede vrouw van Mansur, Haniya. Zeven dagen na de geboorte van Yahya brengt Haniya de navelstreng van Yahya naar een heilige plaats in Bagdad. Echter, Haniya zelf is hoog zwanger en tijdens haar reis wordt ook zij overvallen door een bombardement. Deze gebeurtenis leidt ertoe dat Haniya enkele dagen later bevalt van een doodgeboren dochter en een semi-mongolide wederhelft van de tweeling. De overlevende krijgt de naam 'Shakreen' hetgeen 'wij zijn dankbaar' betekent. Haar naam is een cynische verwijzing naar de bombardementen die ze te danken hebben aan de Verenigde Staten.

Met de geboorte van Shakreen heeft Haniya in totaal vijf kinderen. Drie ervan zijn gevlucht naar Zweden, Denemarken en Australië. De vierde, Tawfiq, woont nog bij Haniya in Bagdad. Tawfiq zingt vaak of hij reciteert verzen uit de koran. Zijn loopbaan start als presentator bij het televisiestation. Haniya en Balqis hebben een buurman met drie dochters. De buurman is artiest, hij werkt bij het nationale theater en hij houdt zich bezig met toneelstukken en poëzie. Tawfiq, de zoon van Haniya, heeft een oogje op één van zijn dochters, genaamd Malaka. Hij weet haar aandacht te trekken met zijn macabere opmerkingen en pas na de oorlog zal hij haar de liefde verklaren.

Yahya is van jongs af aan gefascineerd met een scherf van een spiegel dat Balqis als handspiegelgebruikte. Yahya is opvallend mooi. Hij bekijkt zichzelf vaak en verwondert zich over zijn voorkomen. Tot grote opluchting begint Yahya vanaf zijn vijfde jaar te praten. Uit angst dat hij zijn leven lang stom zou blijven bezoeken beide moeders enkele sjeiks en dienen ze hem medicinale drankjes toe. Yahya is zes jaar als hij naar school toe gaat. Hij leert moeiteloos en blijkt een meester te zijn in het onthouden van teksten.

Zoals gebruikelijk in Irak slaapt de familie tijdens de warme seizoenen op het dak, aldaar verwondert Yahya zich over de sterren en satellieten. Maar er is iets vreemds aan Yahya; hij hoort en ziet meer dan anderen. Als er bijvoorbeeld iemand thuis komt, heeft hij dat al gehoord, voordat het gebeurd is. Maar in zijn eigen wereld gebeuren er ook dingen die niet echt plaatsvinden. Zo hoort hij 's nachts voor het slapen gaan dat iemand zijn naam uitspreekt of worden er gesprekken gevoerd die een mix vormen van sprookjes en de echte wereld. Meer dan eens neemt hij waar dat een familielid van het dak naar beneden valt, hetgeen niet echt gebeurt.

Ondertussen, aan de top van de mondiale politiek, besluit Amerika vanaf 9/11 dat niet Rusland, maar islam het grote gevaar is in de wereld. Bush en zijn 'national advisor of happiness' bespreken de nieuwste ontwikkelingen op militair gebied. Er wordt bijvoorbeeld een rechthoekig ornament gepresenteerd waarop kleine spinnetjes een uitgestippelde route heen en weer bewandelen. De overeenkomst tussen de vernuftige uitvindingen die aan de orde komen is dat ze de militaire superioriteit van Amerika versterken maar ook dat de creaties gebaseerd zijn op het manipuleren en uitbuiten van levende organismen; zoals spinnenwebben voor pantser bijvoorbeeld. Bush en zijn adviseur bespreken de strategie voor Amerika en richten zich op de potentie van het Midden Oosten. In het geniep verkneukelen ze zich over de plannen die ze hebben met de mensheid. Dit plan blijkt al uitvoerig te zijn voorbereid en – hoewel zijn naam niet wordt genoemd – hebben ze al jaren Yahya als doelwit op het oog. Waar Yahya aan zijn spiegelgebruik vraagt of hij mooi is, vraagt Bush aan zijn spiegelgebruik aan de wand; 'wie is het sterkste van het land?'

De aanloop naar de oorlog in 2003 gaat niet aan de familie voorbij. Op het werk van Tawfiq en Balqis worden de nodige voorbereidingen getroffen, de scholen gaan dicht en geplande uitstapjes worden geannuleerd. Op de vooravond van de oorlog vertrekt Tawfiq naar zijn werk. De achterblijvers

rommelen in het huis ter voorbereiding op hetgeen dat komen gaat. Bijna alle burens zijn Bagdad ontvlucht. Terwijl Yahya een tapijt oprolt vindt hij zijn spiegeltje terug. Tot grote schrik en afschuw van Balqis ligt er een slang naast te wachten. Toch weet Yahya de scherp ongedeerd weg te grissen. Balqis en Shakreen rollen de slang in het tapijt en brengen het naar buiten. Yahya loopt ondertussen, gehypnotiseerd, met zijn spiegel naar het dak toe en hij hoort zichzelf in de verte vragen, 'Yahya, waar ben je?'

De nacht van 4 op 5 april 2003 is de nacht dat Yahya verdwijnt. Shakreen was getuige van zijn vertrek en verklaart dat ze Yahya zag lopen in de richting van een naburige stortplaats. Hij keek wel om toen ze hem terugriep, maar hij reageerde niet. Hij vervolgde zijn pas en een slang kroop in zijn kielzog. Vlak daarop volgden er weer een bombardement en Yahya was nergens meer te bekennen. De familie is in wanhoop en bidt tot God om zijn gezondheid en zijn terugkomst.

Tawfiq komt thuis als de oorlog voorbij is, dit is gezien het verloop van de Amerikaanse invasie, niet lang na het verdwijnen van zijn jongere stiefbroer. Balqis en hij gaan samen op pad om Yahya te zoeken en zijn foto's te verspreiden. In de straten van de stad zien ze moord en roof, karren beladen met huiswaar, nieuwe ramen of wapens, lijken van mensen en van paarden, Amerikaanse 'checkpoints' en de namen van vele vermisten. Aangeslagen thuisgekomen spookt Balqis koortsachtig door het huis op zoek naar sporen van Yahya's verdwijning. Op advies van een buurvrouw bezoekt ze een waarzegger alwaar Shakreen opdracht krijgt om in een spiegel te kijken en te voorspellen waar Yahya zich bevindt. De enige aanwijzing die uit deze sessie voortkomt, is dat Yahya zich in een rivier bevindt en dat hij niet dood is maar zwemt. De volgende ochtend begeeft Balqis zich naar de rivier, de Tigris. Daar gaat ze in de schaduw van een wilg zitten om naar de verhalen van voorbijgangers luisteren. Ze hoort drie sprookjes aan en drie andere voorbijgangers betuigen hun medelijden en spreken haar bemoedigende woorden toe. Balqis blijft ontroostbaar.

Terug in het witte huis kijken de president en de adviseur naar eenzelfde rechthoekig ornament als tijdens hun vorige bespreking. Dit keer zijn de spinnetjes vervangen met kleine zongebruinde wezentjes die in water zwemmen. Kleine Yahya's, zo lijkt het. De president kijkt weer in de spiegel en vraagt wie de sterkste is van iedereen, tot zijn verbazing echter is het Yahya die hem aankijkt.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader & werkwijze

2.1 Interpretatie van een roman via contextuele kennis

Het is mogelijk om een vertaling van een Iraakse roman te lezen zonder kennis van de Iraakse cultuur. Dit kan zelfs heel plezierig zijn en het is mogelijk dat er een nieuwe betekenis ontstaat waarmee de lezer zich verbonden voelt. Met andere woorden, het is mogelijk om een tekst volkomen vrij van haar context te interpreteren en aan te voelen. Maar als een tekst gelezen wordt met interesse voor de betreffende cultuur en de beleefde context die in de roman worden aangedragen, dan biedt een verdieping in de contextuele elementen een belangrijke bijdrage aan de waardering van een tekst.

Derek Attridge beschrijft hoe contextuele kennis de waardering van literatuur verrijkt in zijn boek *The Singularity of Literature*.¹⁰ Hij stelt dat contextuele kennis bijdraagt aan het herkennen van wat hij 'inventiveness' noemt. Deze 'inventiveness' duidt op de mate waarop een literair werk iets nieuws in de lezer wakker maakt; de mate waarop er een spanning ontstaat tussen de tekst en de lezer. Attridge beschrijft 'singularity' als een idiosyncratisch proces dat ontstaat tijdens het lezen van literatuur. Dit proces bestaat uit een toenadering van 'the other' ('de ander') in 'the same' en Attridge richt zich in zijn betoog op de zaken die volgens hem een rol spelen in dit proces.

Bij het lezen van een literair werk is de 'idioculture' het vertrekpunt van de lezer. Bij 'idioculture' valt te denken aan allerlei zaken waarmee een mens gevoed wordt door de wereld waarin zij leeft zoals sociale verhoudingen, instituties, theologische kaders, culturele producten waaronder literaire voorgangers, religies of de wijze waarop mensen op zichzelf, op anderen of bijvoorbeeld op een gedeelde geschiedenis reflecteren. De aanwezige kennis over de context van het literaire werk bij de lezer is volgens Attridge van invloed op de wijze waarop het werk wordt ontvangen. Een waarneming van 'inventiveness' is persoonlijk en kan dus altijd plaatsvinden, ongeacht de reikwijdte van iemands 'idioculture'. Maar de mate van waardering van een literair werk op basis van haar 'inventiveness' neemt toe naarmate de lezer bekend is met de context van het werk zodat er ook een gedeelde 'sameness' ontstaat waarbinnen 'de ander' geïntroduceerd kan worden.

Een tekst ontstaat in de eerste plaats door de creatie van een schrijver. Deze werkt met de attributen die zijn/haar kennis en cultuur te bieden hebben. Een schrijver kan ervoor kiezen om grenzen te overschrijden of op een zekere manier af te wijken van de realiteit door deze op een nieuwe manier te modelleren of te veranderen. Bewust of onbewust creëert de schrijver iets nieuws. Niet alleen ontstaat er een nieuwe samenstelling van woorden, er ontstaan nieuwe betekenissen, verhoudingen, zienswijzen.

De ontmoeting met de ander is volgens Attridge de grootste verdienste van literatuur. Deze ontmoeting is altijd uniek, want de 'idioculture' rekt en strekt zich, deze is nooit hetzelfde. Hier bevindt zich het spanningsveld dat het lezen van een literair werk boeiend maakt. De uitkomst van dit proces is altijd onvoorspelbaar en de lezer dient zich hier dan ook geestelijk voor open te stellen en een creatieve houding aan te nemen.

2.2 Wat alleen een roman kan zeggen

De vergaring van achtergrondinformatie ten aanzien van enkele religieuze passages zal moeten leiden tot een nieuw perspectief op de tekst. Indien het uitwerken van religie-gebonden passages inderdaad

---

¹⁰ (Attridge, *Innovation, Literature, Ethics: Relating to the Other* 1999)

leidt tot een nieuwe interpretatie van de tekst en de rol van religie een concretere vorm krijgt, dan is het interessant om na te denken over de vraag wat deze rol ons kan vertellen over de lokale realiteit in Irak. Deze laatste stappen hebben een nadere onderbouwing nodig om een eventuele uitkomst te verantwoorden. Voor deze onderbouwing verwijst dit onderzoek naar Oek de Jong en Johan Goud.

In 'Wat alleen de roman kan zeggen' beschrijft De Jong de literaire schrijver als iemand die zijn eigen tijd mythologiseert. 'De romanschrijver' – zo stelt De Jong – 'moet zeggen wat nog niet is gezegd, hij moet zien door te dringen in werkelijkheden die nog niet zijn blootgelegd.' (Jong 2013, 40) De werkelijkheid wordt niet in kranten aangeleverd, de werkelijkheid is groter, persoonlijker en complexer dan de rapportages van het CBS. De werkelijkheid verhoudt zich ook tot datgene wat er niet is of wat er mogelijk zou kunnen zijn en dat is nu juist de grote verdienste van de roman. Zoals De Jong het stelt:

Persoonlijk beschouw ik dit als het belangrijkste wat de roman sinds de achttiende eeuw heeft gedaan: de werkelijkheid van de eigen tijd beschrijven én tegelijkertijd steeds méér werkelijkheid in de roman exploreren. In feite weerspiegelt de roman al gedurende een aantal eeuwen ons steeds scherper wordend bewustzijn van wie we zijn en van wat er zich in de wereld en in onszelf afspeelt. (Jong 2013, 37)

Tot zover kan gesteld worden dat een literair werk zich tot de realiteit verhoudt, aangenomen dat de schrijver zich in zijn/haar werkelijkheid verdiept en deze in de roman exploreert. Op basis van bovenstaande kan fictie worden opgevat als een aftasting van de werkelijkheid.

Johan Goud beschrijft in *Het leven volgens Arnon Grunberg, de wereld als poppenkast* (Goud 2010) de meerwaarde van kunst en literatuur voor een samenleving aan de hand van vijf redenen. Hij richt zich hierbij op onderwerpen met betrekking tot religie, filosofie en zingeving.

In de eerste plaats benoemt hij de functie van verhalen die een begrip van de realiteit kunnen genereren. Juist een verhaal stelt mensen in staat om zich in een andere context te verplaatsen en begrip op te doen van een werkelijkheid die hen nog onbekend was. Het voordeel van verhalen is dat zij zich niet hoeven te committeren aan consistentie, feitelijkheden en logische argumentaties. Juist wanneer het over menselijke belevingswerelden gaat kan een verhaal, meer dan een onderzoeksrapport, inzicht bieden in de belevingswereld van een ander. Een verhaal kan dat met aandacht voor het menselijke (of bovenmenselijke) aspect zoals cultuur, de psyche of theologische opvattingen.

Een andere reden die Goud benoemt betreft de rol die verhalen kunnen spelen als bron van wereldbeschouwingen. Zo kan een verhaal een structuur bieden om de wereld te begrijpen, of de kosmos als overkoepelend geheel. De wijze waarop men naar de wereld kijkt kan bovendien gepaard gaan met metaforen die de vermeende verhoudingen bevestigen en herhaalbaar maken. De bouwstenen waaruit een tekst wordt opgebouwd, de wijze waarop thema's aan de orde komen en de rollen die aan diverse objecten worden toegekend zeggen allemaal iets over de wereldbeschouwing van de auteur(s). Ten grondslag aan deze redenering ligt het uitgangspunt dat de manier waarop men zich de verhoudingen binnen de kosmos voorstelt ook bepaalt hoe de verhoudingen liggen in het verhaal. Deze verhoudingen bepalen vervolgens welke elementen op welke manier een rol spelen, welke eigenschappen zij hebben en waarmee deze bewust of onbewust geassocieerd worden.

Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat literatuur kan dienen om een beeld te krijgen

van een lokale realiteit. Dit beeld overstijgt een feitelijke beschrijving van fenomenen en bevat wellicht verzinsels, maar biedt te meer een beter begrip van een menselijke beschouwing. Uitgangspunt in dit onderzoek is dat het experiment - de hypothese - vraagstukken en zienswijzen bevat welke geïnspireerd zijn door de wereld van Maysalun Hadi. Deze ontdekkingstocht richt zich op de manier waarop religieuze elementen in verband worden gebracht met de context van het verhaal en hoe deze door de personages in het verhaal worden doorleefd. De rollen die Hadi toebedeeld aan God, aan mystiek, aan de mens en aan wereldlijke zaken zeggen uiteindelijk ook iets over de wijze waarop zij de wereld beschouwt.

2.3 Wanneer het over religie gaat

Bij de cursus 'Sociology of Religion'¹¹ leert men om met een brede opvatting naar religie te kijken. In een extreem voorbeeld zou zelfs voetbalfanatisme en het Sinterklaasfeest als religieuze fenomenen beschreven kunnen worden. Onderliggend onderzoek zal niet zo ver afwijken van de traditionele interpretatie van 'religie', maar toch is het behulpzaam om een definitie te hanteren die ook uitlopers zoals folklore of - een sterke vorm van - bijgeloof kan omvatten. De definitie van Clifford Geertz zal daarom als leidraad gelden in dit onderzoek:

"A religion is:

1) a system of symbols which acts to 2) establish powerful, pervasive, and long-lasting moods and motivations in men by 3) formulating conceptions of a general order of existence and 4) clothing these conceptions with such an aura of factuality that 5) the moods and motivations seem uniquely realistic." (Geertz 1973, 90)

Ten grondslag aan deze definitie ligt een specifieke onderzoeksmethode, ook wel symbolische antropologie genoemd. Geertz kijkt naar de wijze waarop de mens betekenis geeft aan zichzelf en de wereld aan de hand van symbolen. Met zijn metaforische 'web of meaning' bekijkt hij de mens als een wezen dat als een zogenoemde spin in een web hangt. Deze webben bestaan uit cultuur, door de mens zelf geconstrueerd. (Geertz 1973, 5) De zienswijze van Geertz legt de nadruk op betekenis. Symbolen hebben hier een cruciale rol als vehikels van betekenissen. Hij hanteert de term 'symbol' "for any object, act, event, quality, or relation which serves as a vehicle for a conception – the conception is the symbol's "meaning"". (Geertz 1973, 91) Het doel van zijn onderzoeksmethode is om de betekenissen van deze symbolen zo goed mogelijk te doorgronden. Hierbij gaat Geertz ervan uit dat de betekenis van het symbool gelegen is in datgene wat het betekent voor een groep mensen die het symbool interpreteert.

Religie wordt door Geertz in eerste instantie benaderd als een systeem van symbolen. Belangrijk aan dit systeem van symbolen is dat ze geworteld zijn in de beleving van een groep mensen. Uitgaande van Geertz' conceptie dat de mens zijn/haar wereld construeert via symbolen, geeft religie vorm aan de schikking van deze symbolen en brengt deze in verband met het bestaan. Deze functionele benadering stelt dat religie een interpretatie biedt voor de wereld. Zo kan religie bijvoorbeeld niet verhinderen dat er zoiets als slechtheid bestaat, maar religie kan het wel verklaren met het bestaan van een duivel.

De definitie van Geertz biedt ruimte om eventuele elementen te behandelen die wellicht niet tot de vijf zuilen van islam behoren, maar wel wijzen op vormen van sacraliteit, rituelen, of zich grof gezegd niet gemakkelijk schikken in de categorie 'aardse zaken'. Bovendien biedt deze definitie een

---

¹¹ 2012-2013 gegeven door Prof. Dr. Birgit Meyer aan Universiteit Utrecht.

richtlijn voor het selecteren en bespreken van de religieuze elementen die de roman aanreikt. Door deze elementen te hanteren als symbolen, kan het onderzoek zich richten op de mogelijke betekenissen die eraan verbonden zijn.

2.4 Kader en werkwijze

Uitgangspunt in dit onderzoek is dat de roman van Hadi een lokale werkelijkheid aftast en een Iraakse wereldbeschouwing weerspiegelt. Bekendheid met de lokale cultuur is behulpzaam om als lezer de spanningen waar te nemen die duiden op een specifieke context, een zienswijze of een beleving en een nieuw element dat de roman eraan toe te voegen heeft.

Ik – de onderzoeker – ben geboren en getogen in Nederland en niet bekend met de lokale realiteit van een Iraakse vrouw die het grootste deel van haar leven in Bagdad heeft doorgebracht. De volledige context van de roman van Maysalun Hadi is dan ook niet te doorgronden aan de hand van enkele boeken over de recente geschiedenis van Irak. Daar komt bij dat een culturele afstand en een taalbarrière de toegang verspert tot de literaire canon waarmee Hadi zichzelf wellicht heeft laten inspireren. Om toch – in beperkte mate – een proces waar te kunnen nemen dat tussen de tekst en lezer kan plaatsvinden, zal er allereerst onderzoek gedaan worden naar enkele elementen die naar voren komen maar niet direct tot mijn zogenoemde ‘idioculture’ spreken.

Zoals reeds gesteld zal dit onderzoek zich toespitsen op de rol van religie. De meest opvallende passages met religieuze elementen zullen aan nader onderzoek worden onderworpen. De kennis die aan de hand van deze zoektocht wordt opgedaan zal moeten leiden tot een nieuwe zienswijze op het verhaal. Ik zal mijzelf als onderzoeker nogmaals de vraag stellen wat de roman bij mij teweegbrengt. De opgedane achtergrondinformatie fungeert hierbij als een aanvulling op mijn Nederlandse ‘idioculture’.

Over de lokale culturele context van Irak zal ik met enkele mensen in gesprek gaan die meerdere jaren in dit gebied geleefd hebben. Door vragen te stellen over kenmerkende elementen hoop ik via deze gesprekspartners op het juiste spoor terecht te komen. In totaal heb ik vijf personen benaderd en met drie ervan heb ik één of meerdere gesprekken gevoerd, dit zijn Parvin (oorspronkelijk uit Iran), Lahīb (uit Bagdad) en Rand (ook uit Bagdad). Verslagen van de gesprekken zijn allemaal in de bijlagen opgenomen.

3. Hoofdstuk 3 Context Prophecy of Pharaoh

3.1 Moderne Arabische literatuur

Prophecy of Pharaoh staat uiteraard niet op zichzelf, de roman maakt deel uit van een brede en levendige literaire traditie. Een uitdrukking die vaak aan de orde komt waar het gaat om literatuur in de Arabische wereld gaat als volgt: Caïro schrijft, Beiroet publiceert en Bagdad leest (Pierpont 2010). Dat Iraakezen graag lezen komt tot uiting in Al Mutanabbi straat. Deze straat in Bagdad is een bekend fenomeen in de regio, herbergt eindeloos veel boekenwinkeltjes en fungeert als ontmoetingsplaats voor schrijvers en intellectuelen. Helaas werd deze straat in 2007 getroffen door een autobom. Deze terreur en voorafgaand daaraan de dictatuur van Saddam Hoessein is kenmerkend voor de context van de Iraakse bevolking en in het verlengde daarvan haar literaire productie.

Deze context van Irak is belangrijk omdat Iraakse schrijvers decennia lang niet om de censuur van het oude Ba'ath regime heen konden en omdat de terreur van politiek- en/of ideologisch extremisme voor een groot deel de werkelijkheid in Irak hebben bepaald. Daar bovenop zijn er nog de bemoeienissen vanuit de Verenigde Staten en de rest van de internationale gemeenschap die hun stempel hebben gedrukt op de dagelijkse realiteit van Iraakezen. Het is te verwachten dat deze context haar sporen heeft achtergelaten in Iraakse literaire werken.

Postkolonialisme in de Iraakse roman

In zijn boek 'The Postcolonial Arabic Novel'¹² onderzoekt Muhsin Jassim Al-Musawi de kenmerken en strategieën die hij observeert in Arabische romans. Postkolonialisme is hierbij de leidraad in zijn onderzoek. Postkolonialisme is een onderzoeksgebied dat zich richt op de effecten en verhoudingen tussen de ex-kolonialist en de ex-gekolonialiseerde. Onderzoekers die zich bezighouden met postkolonialisme stellen dat de overheersing gestaag is doorgegaan en wel (onder andere) in de vorm van representatie. Het wetenschapsgebied postkolonialisme verdiept zich in de bestaande machtsverhoudingen en bekritiseert hardnekkige stereotype representaties die hun oorsprong hebben in de koloniale verhoudingen. (Ponzanesi 2007, 98).

Een van de meest bekende grondleggers van deze discipline, Edward Said, kwam al aan de orde in de introductie van dit onderzoek. Said legde in *Orientalism* (1978) bloot hoe de westerse wereld zich al eeuwenlang stereotype beelden vormt van de Arabische wereld en hoe essentialistische perspectieven op islam zich in de loop van de tijd verweven zijn met de belevingswereld van de westerling. Said stelde aan de kaak hoe het westen stelselmatig specifieke eigenschappen zoals barbaarsheid en kinderlijkheid op de ander – in dit geval de bevolking van de Oriënt – projecteert.

Binnen literatuurwetenschappelijk onderzoek wordt er vanuit postkoloniaal perspectief veelal gekeken naar het herscheppen van een eigen identiteit door de ex-gekolonialiseerde. Nadruk daarbij ligt op het doorbreken van dominante denkbeelden door de voorheen onderdrukte (genegeerde, of diegene die gerepresenteerd werd), zichzelf te laten representeren. Hiermee emancipeert zij - de ander - zich van de imaginaire essenties die haar van buitenaf bewust of onbewust zijn opgelegd.

Al-Musawi richt zich evengoed op de wijze waarop Arabische schrijvers zich verzetten tegen een dominant discours die overigens niet alleen bepaald wordt door de Westerse wereld, maar ook binnen de grenzen vraagt om kritische reflectie. Een waargenomen fenomeen dat zich laat beschrijven als 'post-

---

¹² (Al-Musawi 2003)

Ba'ath project' dat in het volgende subhoofdstuk aan de orde komt, is een voorbeeld van deze kritiek op deze 'inheemse' repressie.

Voor de opgave die het emanciperende proces van postkolonialisme in literatuur omvat introduceert Al-Musawi de troep 'threshold' (Nederlands: 'drempel') als een plaats die constant in beweging is en waar spanningen zich concentreren. Over deze 'threshold' schrijft hij:

The threshold is pregnant with crisis, decision, suspense and ambivalence. While debating ambivalence as a moment of absolute irony, these narratives rarely end on a note of closure. Their multiple perspectives leave the door open to further questions that problematize the seemingly acceptable. (Al-Musawi 2003, 5)

De open eindes waar Al-Musawi naar verwijst fungeren als een verzet tegen de acceptatie van een problematische realiteit. Wat Al-Musawi bedoelt met de troep 'threshold' is dat er bij de reflectie op een eigen Arabische identiteit een ontmoeting plaatsvindt met deze complexiteit. (Al-Musawi 2003, 6) Door niet helemaal over de drempel ('threshold') te stappen en een interpretatie of zienswijze te accepteren zoals deze wordt voorgesteld creëert een dergelijke roman de nodige spanning die aanzet tot reflectie. Deze reflectie is volgens Musawi in veel Arabische werken gericht op autoriteit in velerlei vormen. Hierbij valt te denken aan de wijze waarop de geschiedenis opgetekend wordt, aan representatie van mensen en groepen maar ook aan wereldlijke autoriteit; aan politieke- en militaire machthebbers. De 'threshold' die Musawi hanteert symboliseert dus een kruising waarop grenzen worden afgetast. Welke grenzen dit precies betreft verschilt per werk en binnen ieder werk kan het meerdere grensplaatsen betreffen die benaderd worden. (Al-Musawi 2003, 19)

Post-Ba'ath-isme

In 2013 wijdde Words Without Borders een uitgave aan Iraakse literatuur, tien jaar na de invasie van Irak en de omverwerping van het dictatorschap van Saddam Hoessein. In het voorwoord¹³ van deze uitgave schreef Yasmeen Hanoosh een samenvatting van de Iraakse literaire productie gedurende het decennium dat hierop volgde.

Hanoosh maakt duidelijk dat Iraakse literatuur zich verzet tegen een post- Ba'ath discourse. Het is inmiddels bekend dat Iraakse schrijvers tijdens het regime van Hoessein tot zwijgen werden gebracht dan wel werden verbannen. Een alternatief was het dienen van de propaganda van de staat. Deze propaganda heeft zich gedurende de regerende Ba'ath –partij ingezet op het herschrijven van de Iraakse identiteit. De geschiedenis van Irak werd in verband gebracht met het heden met het oog op het versterken van ideologische standpunten.

Iraakse literatuur sinds 2003 is volgens Hanoosh weer in staat en ook toegewijd om zelf vorm te geven aan Iraakse cultuur en de reflectie daarop. De schrijfstijlen die Hanoosh in deze post- Ba'ath literatuur observeert zijn een herleving van sociaal realisme maar ook een tegengestelde beweging richting impressionistische, minimalistische narratieven en het fenomeen magisch realisme.

Magisch realisme

---

¹³ (Hanoosh 2013)

Magisch realisme in literatuur verwijst naar fictie waarin onrealistische elementen – zoals mythes, sprookjes, mystieke of gefantaseerde elementen, dan wel omkeringen van tijd en plaats - verweven worden in een realistisch raamwerk. Dit realistische raamwerk bestaat doorgaans uit gewone dagelijkse gebeurtenissen en details. (Abrams 2012, 258)

In postkoloniale literatuurwetenschappen wordt magisch realisme ook wel begrepen als een manier om buiten het dominante discours en visie op realiteit een eigen invulling te geven aan de wijze waarop de wereld kan worden beschouwd. Een religieuze belevingswereld zou ten slotte op magische wijze kunnen afwijken van een strikt wereldlijke kijk op de werkelijkheid en het is dan ook verleidelijk om een magische anekdote in een verhaal te interpreteren als een lokale – inheemse – beleving op de werkelijkheid.

In haar introductie van *Magical Realism and Deleuze*¹⁴ laat Eva Aldea zien dat er al uiteenlopend is geschreven over een mogelijke definitie van de term ‘magisch realisme’. Een uiteenzetting van diverse denkers die zich over dit thema hebben gebogen levert onder andere de conclusie op dat het goed mogelijk is dat magisch realisme in relatie staat tot een religieuze, dan wel mystieke beleving van de werkelijkheid. De functie van magisch realisme is volgens Aldea echter niet vanzelfsprekend postkoloniaal van aard; de schrijfstijl geeft een zeker effect aan de tekst, maar zegt nog niets over een lokale beleving van de realiteit die afwijkend zou zijn van een dominante perceptie op de werkelijkheid. Sterker nog, het afwijken van een realistisch raamwerk is een bewuste keuze hetgeen impliceert dat de auteur zich evengoed verhoudt tot realistische kaders als tot het doorbreken daarvan. Het is daarom onhoudbaar om te stellen dat een dergelijke tekst zonder meer een inheems perspectief van de auteur weergeeft.

3.2 Maysalun Hadi

Maysalun Hadi werd geboren in 1954 in Bagdad. In deze stad groeide ze op en volgde ze de opleiding management en economie aan de universiteit van Bagdad welke ze in 1976 afrondde. In 1985 debuteerde ze met haar eerste boek *The Third Person*¹⁵. Sindsdien heeft ze meer dan 20 romans geschreven, een deel daarvan kinderboeken. Hadi werkte dertig jaar bij literaire tijdschriften waaronder Alif Ba'. Momenteel besteedt ze haar tijd volledig aan schrijven.

In een interview stelt Hadi dat literatuur de laatste bastion is voor het behoud van een nationale identiteit. Hadi beschouwt zichzelf als een product van haar omgeving, van de geschiedenis en de cultuur van Irak. Net als Oek de Jong onderschrijft ook Hadi de mening dat deze verbondenheid met haar culturele erfenis de beste eigenschap is van een literair schrijver.¹⁶

Over zichzelf vertelt Hadi dat ze een afkeer heeft van luxe en hebzucht. Ze prefereert een eenvoudige levensstijl. Op het gebied van religie bekritiseert Hadi ‘valse’ gelovigen die zich in hun luxe wentelen en zich druk maken over ijdele zaken. Volgens Hadi begint wijsheid pas bij de vrees voor God en nergens anders.¹⁷

De thema's in Hadi's romans richten zich vaak op huiselijke omgevingen, details van het dagelijks leven en kwesties waar vrouwen mee te maken hebben. In een interview met Al-Hilali laat Hadi

¹⁴ (Aldea, *Magical Realism and Deleuze, The Indiscernibility of Difference in Postcolonial Literature* 2011)

¹⁵ Oorspronkelijke titel: الشخص الثالث

¹⁶ Interview met Adnan al-Hilali: (al-Hilali 2012)

¹⁷ idem

weten dat ze in zoverre een feminist te noemen is dat ze een vrouwelijke stem laat horen. Hoewel Hadi begrip heeft voor de complexiteit van de sociale dimensies in relatie tot de beide seksen, zoals het rijmen van traditionele opvattingen met feministische zienswijzen, heeft zij ook een kritische mening die ze online kenbaar maakt.

Op facebook uit Hadi haar kritiek op politieke ontwikkelingen en heersende denkbeelden. Ten aanzien van vermeende sektarische spanningen in Irak verzet Hadi zich bijvoorbeeld tegen de simplistische weergave van zaken in nieuwsmedia. (6 april 2015) Het sluiëren van vrouwen brengt Hadi in verband met de teloorgang van Irak, inclusief corruptie, diefstal en fraude. (2 juni 2013) Elders geeft ze af op het veroordelen van vrouwen die een mouwloos shirtje dragen; alsof iedereen voor rechter mag spelen. (16 december 2014) Verder rapporteert Hadi via facebook over conferenties die ze bijwoont, of muzikanten die ze op straat bewondert. Ze 'post' gedichten of proza over de toestand van Irak als geheel, over de gebeurtenissen die hiertoe geleid hebben en over de beproevingen die ze haar landgenoten ziet doorstaan. Haar politieke kleur is vooral gericht op democratie. De opmars van terreur en met name IS is volgens Hadi een gevolg van repressie en daaropvolgend het wegvallen van een dictatoriaat. Maar de oplossing zit volgens Hadi in de dialoog en niet in het wederom onderdrukken van deze groepen; ook al denken zij een monopolie te hebben op de waarheid en gijzelen zij religie voor hun eigen ideologieën.¹⁸

Shakir Mustafa beschrijft de schrijfstijl van Hadi in *Contemporary Iraqi Fiction*¹⁹ als speels, maar betrokken. Haar werk kenmerkt zich door een neiging naar escapisme van de ruwe werkelijkheid. Hadi is bovendien doordrongen van de Iraakse cultuur, hetgeen volgens Mustafa bijdraagt aan de kwaliteit van haar verhalen.

Figuur 1 Maysalun Hadi: Tweede van links. Gepost op Facebook op 8 mei 2015. Deze foto is gemaakt in de jaren zeventig aan de faculteit management en economie.

¹⁸ (al-Hilali 2012)

¹⁹ (Mustafa 2008)

De roman maakt volgens Sattar duidelijk hoe kwetsbaar het leven eigenlijk is en hoe weinig vragen hierover gesteld worden terwijl de wereld Bagdad bombardeert. Het geweld dat Irak heeft doorstaan is volgens Sattar zo ondragelijk dat zelfs de verteller haar toevlucht zoekt in gedichten en in de liederen van populaire zangers over liefde en kweuling. Populaire tradities spelen een grote rol in het boek. Sattar stelt dat vele Irakezen deze tradities misschien zijn vergeten, maar dat Hadi ze goed herinnert.

De roman verwijst naar Surat Hud. Hoewel deze tekst is weggelaten in de Engelstalige variant van de roman is er op een van de eerste pagina's van de oorspronkelijke uitgave een pagina gewijd aan de volgende regel:

وقيل يا أرض ابلعي ماءك ويا سماء اقلعي وغيض الماء وقضي الأمر واستوت على الجودي وقيل للقوم بعدًا الظالمين
(2007, 5 هادي)

Dit betreft Aya 44²¹ uit Surat 11 Hud. De vertaling van Abdel Haleem gaat als volgt:

44. Then it was said, 'Earth, swallow up your water, and sky, hold back,' and the water subsided, the command was fulfilled. The Ark settled on Mount Judi, and it was said, 'Gone are those evildoing people!' (Haleem 2010, 139)

De voorafgaande zin in de koran gaat over de zoon van Noah die de vloed wilde overleven op een hoge berg in plaats van in de ark. Deze zoon verdrong samen met alle andere mensen die niet in God wilden geloven en slechte dingen deden. Volgens de recensent verwijst deze zin naar de vele vernietigingen en catastrofes die Irak al duizend jaar ondergaat.

De karakters van Hadi zijn volgens Sattar, doorgaans bescheiden mensen die een simpel en vroom leven willen leiden. Als Balqis op een dag bijvoorbeeld vanuit haar werk met een verliefd gevoel naar huis loopt corrigeert ze haar eigen vrolijkheid: "May it be a good-faith laugh and its evil falls on the devil's shoulders," (Hadi 2011, 20). Volgens Sattar is dit een verwijzing naar de psalmen van David waarin gesteld wordt dat de mens zal branden voor zijn trots. Op een van de eerste pagina's van het boek is er ook een pagina gewijd aan een quote uit de psalmen van David. "The wicked in his pride doth persecute the poor." (Hadi 2011, viii) Dit betreft vers 2 van psalm 10 (OT). De zin zelf verwijst naar de trots en tirannie van de mensen die slecht zijn.

De roman van Hadi sluit dan ook af, zoals Sattar het stelt, in een onvergankelijke sfeer waarin Yahya verschijnt terwijl het eigenlijk niet duidelijk is of hij nog in leven is. Yahya verschijnt in de spiegel en confronteert Bush jr. Hiermee wordt een triomf gesuggereerd ten opzichte van de kwaadaardige.

Aqeel Abdul Hussein

Op Altahreer.com beschrijft Aqeel Abdul Hussein een relatie tussen de roman van Hadi en het verhaal van Mozes. De farao laat zich in het verhaal van Mozes ervan overtuigen dat er een jongen geboren zal worden die zijn dood zal veroorzaken. Uiteindelijk zal Mozes inderdaad de vijand worden van de farao hetgeen de dood van de laatste tot gevolg heeft.²² De concrete overeenkomsten die Hussein beschrijft

²¹ Of aya 45. Dit is afhankelijk van de telling die wordt aangehouden.

²² Omdat de farao met zijn leger achter het volk van Mozes aangaat en verdringt in de zee die slechts doorgang gaf aan het volk van Mozes.

zijn enkel het figureren van de slang en de rivier in beide verhalen. Daarbij benoemt Hussein dat Yahya de jongste zoon is van vele anderen en dat Yahya dingen waarneemt die anderen niet kunnen waarnemen.

Het is wel duidelijk dat Bush jr. van *Prophecy of Pharaoh* een afkeer heeft van veel zaken, hij is een zogenoemde 'hater'. Hij wordt arrogant en hoogmoedig afgeschilderd en bovendien ziet hij levende wezens slechts als middelen die hem ter beschikking staan. Uit dit alles blijkt weinig respect voor Gods' schepselen. Tijdens een van zijn gesprekken met de 'advisor of happiness' blijkt dat Yahya al geruime tijd bespied wordt door Amerika. Hussein legt dus een relatie tussen de angst van de farao en die van Amerika voor hun vijand. Analoog aan de farao zou gesteld kunnen worden dat Bush, juist door zijn vijand zo te vrezen en zijn pogingen om deze tijdig uit te schakelen, zijn eigen ondergang inleidt. Hier geeft de roman wel een hint, maar geen uitsluitsel over. Zoals ook Hussein waarneemt laat de roman haar lezers twifelen aan alles.

Over het open einde van het boek stelt Hussein dat de betekenis ervan onduidelijk is, wat het effect heeft dat de lezer blijft twifelen aan de betekenis. Dit leidt hem tot de conclusie dat een mens nooit de hoop moet opgeven.

D. Karnafal Ayoub

Een recensie die zich meer richt op de filosofische dimensie van *Prophecy of Pharaoh* is te vinden op Almutmar.com waar D. Karnafal Ayoub haar visie op de roman uiteen zet. Ze benoemt Hadi's brede interesse in populaire tradities. Magisch realisme geeft een rijkheid aan expressie; een andere code om de realiteit te beschrijven. Ayoub noemt de roman een realistisch experiment want de folklore, sprookjes en tradities maken bewust of onbewust deel uit van het dagelijkse leven van Irakezen.

Ayoub verwacht dat de traditionele elementen en rituelen - die vaak in relatie staan tot islam - door Hadi bedoeld zijn om een sociale realiteit te beschrijven, eentje die overlapt met de geschiedschrijving van de ontberingen sinds de tweede Golfoorlog. De tradities, sprookjes, mythen, 'science fiction' en religieuze elementen betrekken de lezer in het dagdagelijkse van de personages in het boek, die op hun beurt weer een sociale klasse vertegenwoordigen in de Iraakse samenleving.

Prophecy of Pharaoh wordt door deze recensent beschreven als een zoektocht naar datgene wat er verborgen is in een samenleving. Het Iraakse gezin is slechts bewapend met een rijke traditie tegen de oorlogen die hun cultuur bedreigen. De experimentele roman van Hadi is een manier om deze traditie nieuw leven in te blazen. Maar ook binnen de roman, zo stelt de hypothese van Ayoub, is het wellicht die revitalisatie van tradities en intimiteit met de sociale dimensie geweest wat heeft geleid tot Yahya's reïncarnatie; althans zijn verschijning in de spiegel van Bush.

De recensenten zijn het er over eens dat de roman zijn lezers in onwetendheid laat en continu laat twifelen over de gebeurtenissen, de personages en hun lot. Voor wat betreft de rol van religie bieden de recensies meerdere voorbeelden, maar ook in de reacties wordt er geen uitsluitsel gegeven over de precieze rol van deze elementen. Er lijkt echter geen twijfel over te bestaan dat president Bush jr. in de roman de rol van farao krijgt toebedeeld.

Reactie op *Prophecy of Pharaoh* van gesprekspartner Rand

*Ik krijg kippenvel plus deep gevoelens van terug naar mijn jeud , naar home, Baghdad, ny volkm
Het is allemaal goed ...Het raakt me diep en diep, en ik ruik my land weer, en iuk zie de zond die*

daar altyd lekker warm is en ik verlang ,,Ja Liesbeth, ik verlang naar my land en toch weet ik dat ik vorlopig nog niet terug wil.

Bovenstaand fragment komt uit een e-mailbericht van gesprekspartner Rand nadat zij de oorspronkelijke versie van Hadi's roman heeft gelezen. De vele spelfouten laten zich mogelijk verklaren door het kleine toetsenbord van haar telefoon. Ze had mij al eerder verteld dat alles in de roman zo herkenbaar was voor haar, alle details zijn daarom ook niet echt blijven hangen. Dat deze roman een weergave geeft van de lokale cultuur in Bagdad, wordt door Rand in ieder geval bevestigd.

Hoofdstuk 4. De context begrijpen en de rol van religie

4.1 Contextuele kennisvergaring en de roman beter begrijpen

Via boeken, blogs en het internet zijn er vele indrukken over Irak, haar context en beschaving aan mijn geest voorbijgegaan. De interviews met de drie gesprekspartners die in het gebied zijn opgegroeid hebben verdieping aangebracht in de gebruiken die figureren in de roman en ze hebben een beeld gevormd van de wijze waarop deze gebruiken door lokale mensen beleefd worden. Neem bijvoorbeeld het jaarlijkse Zakariyya ritueel. Hoewel de traditie uit de mandaeïsche²³ religie voortkomt, lijken de meeste Irakezen hier aan deel te nemen. De glimlach van Lahīb en de aangename herinneringen van Rand suggereren dat het een feestelijke aangelegenheid betreft.

De gevoerde gesprekken hebben ook een leidraad geboden in het bepalen of een beschreven handeling afwijkend is of welke emotie passend is of niet. Op het dak slapen gedurende de zomer is bijvoorbeeld heel gebruikelijk in Irak, daar hoort een lezer van Hadi's roman niet van op te kijken. Een melktand die hoog in de lucht wordt gegooid is geen ballorig initiatief van Yahya's moeder maar een ritueel dat vele Irakezen nog uit hun eigen jeugd zullen herinneren.

Op vergelijkbaar niveau is het mogelijk om enig beeld van de Iraakse context op te doen door het lezen van verhalen die zich hierbinnen afspelen. In *Laat voor de thee in het Hertepaleis* bijvoorbeeld, blikt Tamara Chalabi terug op haar familiegeschiedenis. Het betreft een welgestelde familie die vanaf 1958 Irak verlaat, wanneer het koningshuis wordt afgeslacht door de revolutionairen. Het is een boek waarin – zoals gesprekspartner Rand stelde – het mozaïek van de Iraakse samenleving zo knap uiteen wordt gezet. In het verhaal komt een belangrijk deel van de geschiedenis van Irak aan de orde en het schetst een beeld van de Iraakse beschaving tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw.

Baghdad Burning is een gebundelde uitgave van een blog van een jonge vrouw die onder het pseudoniem 'Riverbend' aan de wereld verslag deed van haar belevenissen tijdens de invasie van 2003 en de periode die daarop volgde. Deze verslagen maken de lezer duidelijk dat de civilisatie in Bagdad vanaf de invasie met sprongen achteruit gaat op diverse punten. Het lezen van haar boek geeft diepte aan de teloorgang die veel Irakezen moeten hebben ervaren vanaf 2003. Onder Saddam Hoessein was het land stabiel te noemen, na zijn val brak de chaos los en begonnen religieus geïnspireerde fanatici en tereurgroepen hun stempel te drukken op het dagelijkse leven in Bagdad. De infrastructuur was voor een groot deel verwoest en de bevolking verkeerde voortdurend in de angst hun leven, dan wel het leven van hun dierbaren, te verliezen. De invasie in 2003 is waarschijnlijk door vele Irakezen niet zozeer als een bevrijding ervaren, maar als een versnelde aftakeling die reeds in gang was gezet door het dictatorschap van Hoessein.

De onsamenvattende brei met opvattingen, die vanaf hier 'achtergrondkennis' zal worden genoemd, heeft mijn nieuwe lezing gericht op de wanhoop van het land, vertolkt via het lot van de personages. Daarnaast heeft het vele speurwerk ertoe geleid dat ik steeds meer elementen kon wegstrepen die bij nadere bestudering minder symbolisch van aard waren dan initieel werd ingeschat. Het werd hierdoor mogelijk om het aantal interpretatiemogelijkheden te reduceren.

---

²³ Ook bekend als 'Sabiërs'. De religie is verwant met de drie bekende monotheïstische religies. Het aantal volgelingen is relatief erg laag.

Een ontmoeting met 'de ander' heeft zich enkel afgespeeld op een kruispunt waar groot verlies samen komt met een lokale realiteit. Vanaf de eerste pagina verwijst de tekst al op lichtzinnige toon naar toestanden die ondragelijk verdrietig moeten zijn geweest. Dit ware verdriet wordt nagenoeg niet beschreven, maar de verworven contextuele kennis zorgt ervoor dat de lezer wel intens datgene ervaart wat zij zich erbij voor kan stellen. De tekst gaat ongehinderd door over huiselijke bijzonderheden die zelfs in het licht van aangrenzende wanhoop geenzins triviaal lijken te zijn. De dood die eigenlijk zo aanwezig is in o.a. de vader Mansur, de dromen van Yahya en het bezoek van de inmiddels overleden buurman, vertroebelt op de achtergrond door een andere thematiek, namelijk die van het vertrouwen in tradities, waar volkszangers en verhalen deel van uitmaken. Deze versmelting van onvoorstelbaar verlies naar een geaardheid in traditie heeft om een herschikking van mijn zienswijze teweeggebracht.

4.2 Wereldbeelden in relatie tot religie

De traditionele elementen en rituelen waar de roman naar verwijst staan vaak in relatie tot islam en zodoende figureert er een religieuze dimensie door het hele verhaal. Enkele elementen spelen een bepalende rol bij de interpretatie van de betekenis van het geheel. Het gaat hier om de titel van de roman en om de verdwijning (en later de verschijning) van Yahya. Andere elementen zoals de slang en de heilige plaatsen die bezocht worden hebben niet tot aantoonbare inzichten geleid.

Wie is de farao?

De titel kondigt aan waar het verhaal over zal gaan, in dit geval een profetie van een farao. Echter, de roman bevat geen directe beschrijving van een farao, noch van een profetie. Het wordt aan de lezer overgelaten om te bepalen waar de titel naar verwijst.

De farao is binnen islamitische tradities diegene die zich niet aan God onderwerpt, profeten als bedreiging ziet en zich hooghartig, repressief en wreed opstelt tegenover profeten en hun volgelingen. De islamitische farao positioneert zichzelf boven de gewone mensheid en laat zich aanbidden als een godheid. De wijze waarop president Bush jr. wordt beschreven maakt hem de meest geschikte kandidaat. Hij heeft immers afkeer van de meest willekeurige zaken, beschouwt levende wezens als attributen om uit te buiten ten behoeve van het versterken van zijn superioriteit en hij streeft bovendien naar macht in plaats van vroomheid. Tenslotte lijkt het net alsof hij zijn positie, net zoals de farao, heeft geërfd van zijn vader naar wie de roman ook kort verwijst.

De 'advisor of happiness' kan in relatie worden gebracht met de adviseur Hāmān in de koran. Hāmān hielp de de farao (van Mozes en de exodus) bij het bouwen van een toren zodat hij de god van Mozes kon bereiken. (Firestone 2001-2006) ²⁴ De adviseur helpt de president bij het benaderen van God's werk door Haar schepsels te hervormen en gebruiken voor eigen doeleinden. Een handeling waarmee de president en de adviseur, evengoed als de farao en zijn adviseur zich zo machtig voelden dat zij God van Haar troon konden stoten.

...en wat behelst de profetie?

Dan is er nog de profetie, een boodschap Gods' aan de mensheid. Binnen de roman hebben de

---

²⁴ Het islamitische verhaal van Mozes en de farao wijkt op enkele punten af van de christelijke lijnen, dit kan soms verwarrend zijn voor hen die bekend zijn met de bijbel. Dit onderzoek gaat in principe uit van de verhalen zoals deze in de koran zijn opgesteld.

Amerikanen wel een plan met de mensheid en met hun superioriteit ten aanzien van militair- technische ontwikkelingen, maar dit betreft geen boodschap God's. Buiten de roman heeft de hele wereld kunnen aanschouwen hoe ex-president Bush de invasie van Afghanistan en Irak uitgedrukte in termen van een kruistocht. De middeleeuwse kruistochten werden ook gerechtvaardigd door Goddelijke ingevingen en Christelijke rechtschapenheid. Vanuit Iraaks perspectief gaat er een aanzienlijke kracht uit van deze radicale religieuze legitimatie, zeker in samenhang met de polariserende voorstelling van zaken die daarmee gepaard ging; 'the axis of evil' en 'war on terror'. De invasie van 2003 betrof vanuit Amerikaans perspectief niet alleen een preventieve handeling maar ook een bevrijding, met de belofte van democratie en aanverwant geluk (i.e. 'happiness') voor de bevolking van Irak.

Op de vraag waar de profetie van de titel van de roman volgens haar naar zou verwijzen vertelt gesprekspartner Rand dat Saddam in het verleden aan zijn volk heeft gezworen dat hij het hele land mee de afgrond in zou slepen mocht hij ooit ten val komen. Het is mogelijk dat Saddam Hoessein dergelijke uitspraken heeft gedaan en dat de titel naar deze bijna profetische uiting verwijst. In 2003 moeten veel Irakezen zich hebben afgevraagd of de voorspelling van Saddam bewaarheid zou worden.

Dat president Bush jr. al dan niet met Saddam als zijn verlengstuk de rol van farao belichaamd is de meest waarschijnlijke uitleg vanwege de overkomsten met de islamitische farao. Doorslaggevend in deze overweging is de sprekende manier waarop de farao van de koran al een vijand zag in Mozes, parallel aan de wijze waarop Bush de Irakezen onderwerpt op basis van vooringenomen overtuigingen. De inhoud van de profetie zelf echter blijft ongewis; gaat deze over de bevrijding van het Iraakse volk, of over de versterking van het Amerikaanse gezag?

Yahya en de Mahdī

De spiegel van Yahya staat zonder meer in relatie tot de spiegel van president Bush jr. Deze spiegel wordt voorgesteld als de magische spiegel van de stiefmoeder van Sneeuwwitje. Bush vraagt echter aan de spiegel wie de allersterkste is in plaats van de mooiste. Spiegeltje spiegeltje aan de wand, wie is de sterkte van het land? De allerlaatste regels van de roman confronteren Bush, via de spiegel met het gezicht van Yahya. Blijkbaar is Yahya volgens de magische spiegel toch de sterkste van de twee.

Opvallend is dat recensies over de roman niet verwijzen naar een vermeende relatie tussen Yahya, de sjiiitische Mahdī en het einde der tijden. Toch wordt Yahya door een bezoeker met 'Armageddon' vergeleken.²⁵ Het twaalversjiisme, dat de grooste sjiietische stroming vormt in Irak en Iran, verwacht dat de Mahdī zal terugkeren met het einde der tijden. Tot die tijd aanbreekt verkeert deze Mahdī in zogenoemde occultatie (ghayba).

Het sjiiitische imamschap ging van vader op zoon, startend bij imam Ali, neef en later schoonzoon van de profeet Moḥammad. Maar de imams werden onder streng toezicht gesteld van de wereldlijke machthebbers. Toen de elfde imam op vroege leeftijd stierf was niet bekend dat hij een zoon had. Enkele ooggetuigen echter claimden dat deze wel bestond en dat hij ongeveer vijf jaar oud moet zijn geweest toen zijn vader stierf. Sindsdien verkeert deze Mahdī volgens de overleveringen in occultatie, uit voorzorg verborgen voor de vijandelijke macht van de kalief. (Halm 2004, 33-36)

Een relatie tussen Yahya en de Mahdī is zeer aannemelijk, zeker omdat ook Yahya ineens verdwijnt en toch niet dood lijkt te zijn. De overeenkomst gaat nog verder aangezien de Mahdī volgens

---

²⁵ (Hadi, Prophecy of Pharaoh 2011, 32)

de sjiitische traditie een aantrekkelijk gezicht zou hebben, hetgeen enkele keren wordt benadrukt over Yahya. De verschijning van de Mahdī zal volgens de traditie o.a. vooraf gaan met chaos in Irak en oorlogen tussen bedriegers die zichzelf als een Mahdī zullen voordoen. De oprechte gelovigen zullen uiteindelijk zegevieren en het einde der tijden zal - volgens velen – hierop volgen.

De overeenkomst tussen het lot van Yahya en de sjiitische overlevering van de reddende imam die zich verborgen houdt voor de mensheid en haar onderdrukkers, impliceert dat religie in de roman van Hadi een beloofde overwinning aankondigt; het tij zal keren ten gunste van de vrome gelovigen. De verwijzingen naar de psalmen van David en naar Surat Hud bevestigen deze interpretatie. In de psalmen wordt God aangeroepen om David uit zijn hachelijke situatie te helpen waarin hij wordt achtervolgd en onderdrukt door zijn vijanden. De teksten bevestigen David's rotsvaste vertrouwen in God. Deze zal volgens de psalmen de zelfingenomen ongelovigen met harde hand straffen en David bevoorrechten. De Surat Hud gaat over het geloven in de profeten en de mensen die dat niet deden. De mensen die het geloof in God verwierpen waren arrogant en pleegden zonden. Deze ongelovigen worden gestraft door God. De stadgenoten van Job werden gestenigd, de mensen van Noah verdronken. De Surat eindigt met een zin die overigens veel voorkomt in de koran: 'So [prophet], worship Him, and put your trust in Him: your Lord is never unaware of what [all of] you are doing.' (Haleem 2010, 144)

Verwarring over God

De bombardementen op Bagdad worden door de personages vergeleken met een straf van God. Zelfs het gehandicapte dochttertje wordt sarcastisch 'Shakreen' genoemd. Een dankbetuiging, aan het adres van Amerika, voor het lot van een pasgeborene. Het lijkt wel alsof de personages in het boek zelf ook niet meer goed weten tot wie ze hun gebeden eigenlijk nog moeten richten. De macht van de Verenigde Staten, die zelfs via satelieten over de sterren lijken te heersen geniet een verheven aanzien. Maar dat aanzien is, zo betoogt de roman, bedrog.

Troost en vertrouwen

Er is geen angst in het gezin van Balqis en Haniya, alleen voor de straf van God. Balqis vindt troost in haar geloof maar dat ontnemt niet haar verdriet. Ze vindt comfort in het idee van de dood en heeft geen vrees voor het hiernamaals. Hun vertrouwen wordt op de proef gesteld door oorlog en verlies. De roman moedigt haar lezers aan om te blijven vertrouwen op hun God, de bedriegers, en de faraos, de onderdrukkers worden op den duur gestraft.

Hoofdstuk 5 Conclusie en suggesties voor vervolgstudie

5.1 Conclusie

De vergaring van kennis over de context van *Prophecy of Pharaoh* is een ambitieus en voortdurend streven gebleken. De afstand tussen de Nederlandse en de Iraakse 'idioculture' laat zich immers niet eenvoudig overbruggen en met het oog op volledigheid is de inspanning hier toch voor een aanzienlijk deel op gericht geweest. Dit proces heeft uiteindelijk geresulteerd in een solide interpretatie van het boek en een blik op Iraaks gedachtengoed.

De talrijke verwijzingen naar religieuze of folkloristische gebruiken in de roman blijken in veel gevallen niet concreet herleidbaar te zijn naar een symbolische betekenis. Daarmee blijven de elementen eigenlijk wat ze zijn en fungeren zij als culturele ankers die de lokale lezer bij het verhaal betrekken. Wellicht fungeren deze verwijzingen, zoals songteksten en gedichten ook om te ontsnappen aan een pijnlijk besef van de realiteit. De enkele thema's die in Hoofdstuk 4.2 zijn behandeld bevatten daarentegen een zodanig herleidbare symbolische lading dat ze een grondige sturing hebben gehad op de huidige interpretatie van de tekst.

De situatie van Irak is er volgens de gesprekspartners en Maysalun Hadi een van tegenspoed en de bevolking is hierdoor hard getroffen. De religieuze symboliek vertolkt een verwarring over de ware aard van God in relatie tot wereldlijke leiders en geeft tegelijkertijd duidelijk antwoord op deze onzekerheid; Bush, noch Saddam zijn de ware leiders, Yahya overwint zijn eigen verdwijning en staat symbool voor de triomf van het ware geloof. De triomf van Yahya staat niet op zichzelf maar vertegenwoordigt de overwinning van Irak. Dit is in het kort het wereldbeeld dat de roman weerspiegelt en daarmee antwoord op de vraag wat de roman van Maysalun Hadi laat zien over Iraaks gedachtengoed in relatie tot religie.

Dat de Verenigde Staten door de personages worden verward met God is in lijn met het kritisch bevragen van bestaande autoriteit, hetgeen kenmerkend is voor postkolonialisme. De kritiek die hiermee geuit wordt is dat de VS zichzelf een positie toebedeelt die vanuit religieus opzicht aan God is voorbehouden. Magisch realisme, inclusief het raadselachtige einde, fungeert bovenal als een drempel die het moeilijk maakt om een problematische realiteit te versimplificeren, dan wel te accepteren. De onrealistische fragmenten die in de roman opduiken maken de lezer alert en dwingen haar om vraagtekens te stellen bij het realiteitsgehalte van het verhaal, maar ook aan de geschiedsschrijving die zich daarbuiten afspeelt.

Evenals de Iraakse literatuur die zich volgens het post-Ba'ath denken verzet tegen het voorschotelen van een consistent nationalistisch verhaal dat vooral een ideologisch denkbeeld propageert, neemt ook Hadi afstand van een lineaire structuur die de suggestie wekt een realistisch beeld te schetsen van een eenduidig Iraaks gedachtengoed. *Prophecy of Pharaoh* biedt niettemin een herinnering aan Irak vanuit een lokaal perspectief. Voor het post-Ba'ath project betekent dit dat de geschiedvertelling en de nationale identiteit bevrijd worden van de ideologieën die er decennia-lang aan gekoppeld zijn en dat deze opnieuw verankerd worden in de tradities, muziek, geuren en smaken die Irak rijk is.

5.2 Suggesties voor vervolgstudie

In het artikel 'The Absurd Quest'²⁶ worden de werken van Eugène Ionesco, samen met Samuel Beckett en Jean Genet besproken in relatie tot hun respectievelijke Godsbeelden. Ionesco is de schrijver van het toneelstuk *Vive le Roi*, waarvan de afbeelding op de voorzijde van het originele exemplaar van Hadi's roman prijkt. Het zou interessant zijn om nader onderzoek te doen naar de relatie tussen het kenmerkende Godsbeeld in het werk van Ionesco en dat van Maysalun Hadi.

Een vraag die aan het begin van dit onderzoeksproject naar voren kwam gaat over de manier waarop Arabische literatuur op de Nederlandse boekenplank terecht komt. Welke rol hebben uitgevers hierin, waarop baseren zij hun keuzes en welke doelgroepen zouden hiervoor ontvankelijk zijn?

Tijdens dit onderzoek is er een aanzienlijk hiaat waargenomen tussen de Arabischtalige en de Engels-/Nederlandstalige wereld op het gebied van literatuurwetenschappelijk onderzoek. Ook tijdens zoekactiviteiten op internet lijken Arabischtalige websites een andere wereld te vertegenwoordigen dan de Engelstalige pagina's. In hoeverre is de mate van deze scheiding te onderzoeken en op welke gebieden wordt deze afstand juist overbrugd?

Een aspect dat niet nader is onderzocht in dit onderzoek is het streven van Hadi naar een nationale identiteit. Haar gedachtengoed is mogelijk interessant in het licht van de doelstellingen van het Ba'ath regime dat volgens Hanoosh bestaat uit het propageren van nationalisme en het verleden in relatie brengen met het heden. Hadi publiceerde ook ten tijde van het regime van Saddam Hoessein. Er is geen enkele aanleiding om Hadi te rekenen onder de collaborateurs van de Ba'ath partij, maar het roept wel de vraag op hoe Hadi's ideologie zich verhoudt tot die van het oude regime.

In het verlengde van het hierboven genoemde gedachtengoed van Hadi zou het interessant zijn om te onderzoeken of er sinds het radicale keerpunt in 2003 nieuwe ideologische stromingen in opkomst zijn in de intellectuele kringen.

---

²⁶ (Mueller and Jacobsen 1967)

Geciteerde werken

Abrams, M. H., G. G. Harpham. *A Glossary of Literary Terms*. . Wadsworth (U.S.A.): Cengage Learning., 2012.

Adams, Jenni. *Magic Realism in Holocaust Literature : Troping the Traumatic Real*. New York: Palgrave Maxmillan, 2011.

Aldea, Eva. *Magical Realism and Deleuze, The Indiscernibility of Difference in Postcolonial Literature*. London and New York: Continuum International Publishing Group, 2011.

—. *Magical Realism and Deleuze, The Indiscernibility of Difference in Postcolonial Literature*. London, New York: Continuum International Publishing Group, 2011.

al-Hilali, Adnan. *ueimarocains*. 27 oktober 2012.

<https://ueimarocains.wordpress.com/2012/10/27/%D8%A7%D9%84%D9%83%D8%A7%D8%AA%D8%A8%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A%D8%A9-%D9%85%D9%8A%D8%B3%D9%84%D9%88%D9%86-%D9%87%D8%A7%D8%AF%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%AF%D8%A8-%D9%87%D9%88/> (geopend mei 13, 2015).

Al-Musawi, Muhsin Jassim. *The Postcolonial Arabic Novel, Debating Ambivalence*. Leiden, The Netherlands: Koninklijke Brill NV, 2003.

Altoma, Salih J. „Iraq's Modern Arabic Literature in English Translation: A Preliminary Bibliography.” *Arab Studies Quarterly*, nr. 4 (Fall 1997): 131-172.

Attridge, Derek. „Innovation, Literature, Ethics: Relating to the Other.” *PMLA*, Jan. 1999: 20-31.

—. *The Singularity of Literature*. Oxon (UK): Routledge, 2004.

Berger, Morroe. *Real and imagined worlds : The novel and social science*. . Cambridge, Massachusetts, [etc.]:: Harvard U.P, 1977.

Brillenbug Wurth, Kiene, Ann Rigney, en [red.]. *Het leven van teksten, een inleiding tot de literatuurwetenschap*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009.

Davie, Grace. *The Sociology of Religion*. New Delhi: Sage publications India, 2007.

Firestone, Reuven. „Pharaoh.” *Encyclopaedia of the Qur'ān*. Editor: Jane Dammen McAuliffe (General Editor). Leiden: Brill Online, 2001-2006.

Gassick, Trevor Le. „The Faith of Islam in Modern Arabic.” *Religion & Literature*, No. 1 (spring) 1988: 97-109.

Geertz, Clifford. *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books, inc., 1973.

- Goud, Johan. „Levensbeschouwelijk lezen 1: vijf redenen.” In *Het leven volgens Arnon Grunberg, De wereld als poppenkast*, door Johan Goud (red.), 169-176. Kampen (Nederland) en Kapellen (Belgie): Klement en Pelckmans, 2010.
- Hadi, Maysalun. *Facebook*. 2 juni 2013. <https://www.facebook.com/pages/Maysalun-Hadi-%D9%85%D9%8A%D8%B3%D9%84%D9%88%D9%86-%D9%87%D8%A7%D8%AF%D9%8A/105370252858637?fref=ts> (geopend mei 15, 2015).
- . *Facebook*. 6 april 2015. (geopend mei 16, 2015).
- . *Facebook*. 16 december 2014. (geopend mei 15, 2015).
- . *Facebook*. 16 december 2014. (geopend mei 17, 2015).
- . *Prophecy of Pharaoh*. Central Milton Keynes (UK): AuthorHouse, 2011.
- Haleem, M. A. S. Abdel. *The Qur'an, a new translation by M. A. S. Abdel Haleem*. New York: Oxford University Press, 2010.
- Halm, Heinz. *Shi'ism*. United Kingdom: Edinburgh University Press, 2004.
- Hanoosh, Yasmeeen. *Words Without Borders*. april 2013. <http://wordswithoutborders.org/article/beyond-the-trauma-of-war-iraqi-literature-today> (geopend mei 12, 2015).
- Jong, Oek de. *Wat alleen de roman kan zeggen*. Amsterdam: Uitgeverij Augustus, 2013.
- Luyendijk, Joris. *Het zijn net mensen, beelden uit het Midden Oosten*. Amsterdam: Uitgeverij Podium B.V., 2006.
- Mostafa, Dalia Said. „Literary Representations of Trauma, Memory, and identity in the Novels of Elias Khoury and Rabi Jabir.” *Journal of Arabic Literature*, 2009: 208-236.
- Mueller, William R., en Josephine Jacobsen. „The Absurd Quest.” *The Kenyon Review*, nr. Vol. 29, No. 2 (Maart 1967): 223-245.
- Mustafa, Shakir (ed. & vert.). *Contemporary Iraqi Fiction, An Anthology*. New York: Syracuse University Press, 2008.
- Pierpont, Claudia Roth. *The New Yorker*. 18 januari 2010. <http://www.newyorker.com/magazine/2010/01/18/found-in-translation-2> (geopend maart 24, 2015).
- Ponzanesi, Sandra. „De kolonie als strijdtoneel: Phoolan Devi en de postkoloniale kritiek.” In *Gender in media, kunst en cultuur*, door Rosemarie Buikema en Iris, van der (red.) Tuin, 94-108. Bussum: Uitgeverij Coutinho, 2007.

Prof. dr. van Mol, Mark, en Koen Berghman. *Leerwoordenboek Arabisch - Nederlands*. Amsterdam: Bulaaq, 2007.

Rippin, Andrew. „Aaron.” *Encyclopaedia of the Qur’ān*.
<http://referenceworks.brillonline.com.proxy.library.uu.nl/>. Editor: Jane Dammen McAuliffe (General Editor). Prod. Georgetown University. Washington DC: Brill Online, 12 mei 2015.

Said, Edward. „Islam and the West.” In *Defining Islam, A Reader*, door Andrew Rippin (ed.), 335-357. London & Oakville: Equinox Publishing Ltd. & DBBC, 2007.

— . *Orientalism*. London and Henley: Routledge & Kegan Paul, 1978.

Simawe, Saadi A. „Review: Shakir Mustafa’s Contemporary Iraqi Fiction: An Anthology.” *Journal of Arabic Literature*, 2009: 129-132.

Yashin, Veli N. „Review of Muhsin al-Musawi, *Islam on the Street: Religion in Modern Arabic Literature*.” *Journal of Arabic Literature*, 2010: 198-200.

2007. دار الفارس النشر والتوزيع: بيروت نبوءة فرعون. ميسلون، هادي

Bijlagen

Bijlage 1 Correspondentie met Maysalun Hadi

Bericht aan Maysalun Hadi via facebook

سيديتي الفاضلة ميسلون هادي

Geachte mevrouw Maysalun Hadi,

من فضلك, أقرأ أي هذه الرسالة واكتبي ما رأيك فيها

حضارتنا مُختلفة, اتعرفين أنّ نية هذه الرسالة فيها احترام كثيرا

أنا طالبة اللغة العربية والإسلامية في جامعة باتريخت, هولندا

أكتب أطروحة عن رؤيتك "نبوءة فرعون". أبحث سياق الكتب والمؤلفات

أنت), وأبحث دور الدين في الرواية

:أريد أنّ أعرف النقط التالية

Lees alsjeblieft deze brief door en schrijf mij uw mening erover. Onze beschavingen zijn verschillend, weet dat de intentie van deze brief heel respectvol is.

Ik ben student Arabische taal en islam aan de universiteit van Utrecht, Holland. Ik schrijf een scriptie over uw roman 'profetie van de farao'.

Ik onderzoek de context van het boek en de literatuur. En ik onderzoek de rol van religie in jouw roman.

Ik wil de volgende punten weten:

١. أين أجد استعلام عن المعهد

في الإنترنت؟ "Bashraheel Prize"

هل هناك موقع في مقال نقديّ عن "نبوءة فرعون"؟

كيف يمكنني تفسير اختفاء يحيى؟

إلى أيّ حكاية أو كتاب تدلّ الرواية؟

من هو فرعون في هذه حكاية؟

1. Waar kan ik informatie vinden over het instituut "Bashraheel Prize" op internet? Is er een website met kritische artikelen over het boek 'profetie van de farao'?

2. Hoe kan ik de verdwijning van Yahya interpreteren?

3. Naar welke verhalen of boeken verwijst de roman?

4. Wie is de farao in dit verhaal?

أمل أنّ تفهمي رسالتي وأنّ يكون الوقت عندك لإجابتي

مع فائق الإحترام والتقدير

Ik hoop dat u mijn brief begrijpt en dat u tijd heeft om hem te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,

"Lyse_la"

- ليزبث لامبة Liesbeth Lampe

- أمستردام Amsterdam

بشر هيل؟ أو بشر حيل؟*

Antwoord van Maysalun Hadi op 2 februari 2015

..مرحبا عزيزتي ليز وإليك إجاباتي على الاسئلة

Welkom Lyse, hierbij de antwoorden op jouw vragen:

1- كلا لا يوجد موقع الكتروني للجائزة ولكن توجد أخبار عن فوزي بها على غوغل فقط اكتبني ميسلون هادي جائزة باشراهيل وستظره الاخبار

Er is geen website van de prijs, maar je kunt enkele nieuwsberichten hierover vinden op fawzi via google. Type Maysalun Hadi prijs Bashraheel en daar vindt je het nieuws.

2- توجد بعض الدراسات على غوغل ارسل لك روابطها

Enkele studies vindt je op google ik stuur je wat links:

<http://www.alrowaee.com/article.php?id=220>

<http://www.altahreernews.com/inp/view.asp?ID=22774>

وهذه دراسة ثالثة عن تطور الفلسفة الروائية في نبوءة فرعون

En hier is een derde studie over de ontwikkeling van filosofie van de roman in 'profetie van de farao'.

<http://www.almutmar.com/index.php?id=200911526>

جريدة المؤتمر

www.almutmar.com

هناك ايضاً كتاب عنوانه "في السرد والسرد النسوي" للناقد إبراهيم خليل وفيه تحليل لرواية نبوءة فرعون

Hier is ook een boek met de titel "in het verhaal en de verhalende feminist" van de recensent Ibrahim Galil en daarin staat een analyse van de roman 'profetie van de farao'.

3- انها بالنسبة لاختفاء يحييا فهو بسبب الحرب التي شنتها أمريكا على العراق. بمعنى انها تعتبرنا عدوا لها وأنها خائفة منا وليس خائفة علينا
تعتبرنا عدوا لها وأنها خائفة منا وليس خائفة علينا

Voor wat betreft de verdwijning van Yahya, het antwoord is gelegen in de oorlog die door Amerika is gelanceerd op Irak. Ik heb het gevoel dat zij (Amerika) ons als vijanden beschouwt en dat zij bang is voor ons. Wij zijn niet bang.

4- أرجو أن تستخرجي دلالة الرواية بنفسك وأجابتي السابقة تشير اليها

Ik hoop dat je uit mijn voorafgaande antwoord zelf de aanwijzingen van de roman kunt trekken.

5- فرعون يرمز الى أمريكا

Farao verwijst naar Amerika

Bijlage 2a t/m 2c. Input van gesprekspartners uit Irak en Iran

Tussen oktober 2013 en december 2014 heb ik enkele gesprekken gevoerd met Nederlanders die hun wortels hebben in Irak en Iran. Deze gesprekken heb ik voorbereid met vragen en het besprokene schreef ik direct na ieder gesprek uit. Dit deed ik niet letterlijk, maar op basis van mijn aantekeningen. Hierbij heb ik mij beperkt tot zaken die mogelijk van belang zouden kunnen zijn voor het onderzoek naar de Iraakse context. Deze bijlagen bevatten het resultaat van deze 'gespreksverslagen'.

De opzet met 'vraag' en dan het antwoord van 'naam' suggereert mogelijk een letterlijk citaat van de persoon in kwestie, dit is dus niet het geval. Het betreft mijn recapitulatie van hetgeen door mijn gesprekspartner verteld is tijdens de gesprekken die we naar aanleiding van de roman gevoerd hebben.

2.a. Samenvatting gesprek met Parvin

Parvin was 15 jaar toen zij met haar familie Iran ontvluchtte. Haar vader werkte voor het verzet vanuit de Koerden. Parvin heeft tijdens de vele verhuizingen twee jaar in Irak en twee jaar in vluchtelingenkampen in Turkije gewoond. Overal waar zij verbleven moesten ze liegen om niet verraden te worden, zelfs hun eigen familie was bereid om hen aan te geven.

Parvin vertelt dat de familieband in Iran en Irak erg groot is. Maar er verandert iets als een familielid voor de regering gaat werken. Van dit familielid wordt dan verwacht dat hij/zij kiest voor de baas. Het wordt dan heel gewoon om je familie te verloochenen. Het is een corrupt gedoe. Iemand die voor de regering werkt, die verwerft een zekere macht over zijn/haar landgenoten.

Datum gesprek: 7 oktober 2013

Vraag: welk beeld heeft men van de Verenigde Staten?

Parvin: Vanuit Iran is er alleen maar haat richting Amerika. Haat verdeelt.

Veel mensen geloofden in communisme, wederom een reden om Amerika te haten.

De helft van de bezittingen van de shah zijn nog in Amerika, dit is een strijd op zich.

Amerika wordt (in Iran) gezien als een grote macht die hier eigenlijk alleen maar slechte dingen mee doet. Amerika start een oorlog, komt onuitgenodigd binnen vallen en zegt: 'ik kom jullie redden.'

Vervolgens maakt Amerika een puinhoop van het land. Amerika wordt als een uitbuiters gezien.

Iran is een islamitisch land dat in communisme gelooft. Het idee is dat je dan geen armen meer hebt, dat iedereen gelijk is en onderdak heeft. Dit is een eigen vorm van communisme.

Vraag: En Irak?

Parvin: Voorafgaand aan de Koeweit-oorlog was Saddam nog blij met Amerika. Maarja, Amerika heeft Koeweti geholpen en Saddam aangevallen.

Vraag: Hoe zit het met de mediavrijheid?

Parvin: In de [Iraanse] media is geen vrijheid van meningen. Nieuwsberichten worden tot op de komma voorgeschoteld; er wordt precies aangegeven 'dat en dat' moet gezegd worden.

Executies [vaak door middel van ophanging] worden tot op de dag van vandaag gerapporteerd. Toen ik nog in Iran woonde moesten wij ook executies bijwonen. Je wist niet beter. Dat het nog steeds gebeurt en op televisie komt, daar schrik ik van. Je zou verwachten dat dat een beetje zou veranderen in Iran, maar dat is niet zo blijktbaar. Zulk nieuws hoort ook op tv te komen, misschien wel om mensen bang te houden.

Vraag: Welke rol speelde religie in het dagelijks leven?

Parvin: In Iran? In Iran ging het altijd over geloof. Je werd wakker met een mullah en daar ging je ook weer mee naar bed. Er was overal censuur. De regering had een dikke vinger in de pap, niet alleen in de media maar gewoon overal. De regering was de wet van Islam.

Vraag: Een personage in het boek gaat naar de rivier omdat haar zoon is verdwenen, daar hoort ze verhalen aan van voorbijgangers. Zou dat iets kunnen betekenen?

Parvin: Er bestaat een ritueel in Islam waarbij je, als je een belangrijke vraag hebt, op een kruising van drie wegen gaat staan. Hier wacht je en luister je naar wat de mensen zeggen die voorbij komen. De eerste drie dingen die je hoort moeten dan het antwoord op jouw vraag zijn.

2.b. Introductie van Lahīb

Lahīb groeide op in Bagdad en volgde daar de opleiding voor sport, vergelijkbaar misschien met sport- en bewegingseducatie op HBO niveau. Momenteel woont hij in Nederland en runt een Iraakse bakkerij in de Amsterdamse Pijp, daarnaast houdt hij zich bezig met de stichting Fatima Az-zahra', een stichting die zich verdiept in de sjiietische geloofsleer.

Lahīb heeft de Arabische uitgave van *Prophecy of Pharaoh* pas na afloop van onze gesprekken gekregen. Westerse elementen uit het boek (zoals bijv. het sprookje van Sneeuwwitje) herkent hij doorgaans niet. Lahīb doceert daarentegen over de profeten van islam, de imams van de twaalver-sjiieten en andere grote figuren van islam; over Moses bijvoorbeeld, zijn handelingen en eerbiedwaardige moraal, of over hedendaagse religieuze geleerden over hun leerstellingen, hun wonderen en soms over hun legendarische einde.²⁷

Ik heb Lahīb enkele keren opgezocht in zijn bakkerij en hij deed zijn best om mij zo goed mogelijk te informeren over religie en de geschiedenis van Irak. Maar ik moest goed opletten, want het kon alle kanten op gaan. Zo vertelt hij bijvoorbeeld plots over een moerasgebied, ter grootte van Libanon ongeveer, die door Saddam Hoessein is leeggepompt ten behoeve van zijn militaire infrastructuur. Hiermee is een grote diversiteit aan vogels hun woongebied kwijtgeraakt, maar ook de Yanush, een dier waarvan de melk werd gebruikt om Kaynar te maken, een specifieke kaas. Een andere keer bespreekt hij de vele soorten dadels waar Irak bekend om staat. Saddam Hoessein heeft echter heel veel dadelvelden verbrand om opstandelingen te grazen te nemen. Als ik niet oplette, liep ik het risico om belangrijke contextinformatie mis te lopen, de keerzijde is dat onze gesprekken stuurloos dreigden te raken door zijn brede associaties en mijn onverbloemde interesse. De gespreksverslagen over Lahīb zijn dan ook uitgebreider en minder doelgericht dan die over Parvin en Rand.

Over de invasie van Irak door de Verenigde Staten was Lahīb niet uitgesproken anti-Amerikaans. Hij wees eerder Saddam Hoessein als schuldige aan dan de Verenigde Staten. Deze aversie richting de ex-president blijkt ook wel uit zijn uitwijdingen zoals beschreven in de vorige paragraaf.

Lahīb is, evenals mijn twee andere gesprekspartners, diep ongelukkig over hoe de oorlog niet alleen de infrastructuur, maar ook de mensen in Irak in ernstige mate heeft aangetast. Zijn vader overleed in 1991 tijdens een Amerikaans bombardement. Hij stierf aan de glasscherven van de ramen die door het geweld van de bombardementen door de woonkamer heenschoten. Dit is een

---

²⁷ Muhammad Baqir al-Sadr zou hoogstpersoonlijk door Saddam Houssein vermoord zijn.

doodsoorzaak die ik vaker ben tegengekomen in verhalen en blogs.²⁸ Het ongeval met zijn vader gebeurde twee weken na de beruchte raketaanval op de schuilkamer van Amiriyah in 1991.²⁹

2.b.i. Samenvatting eerste gesprek met Lahīb

Datum eerste gesprek: 3 april 2014

Vraag: Ken je de Amu Baba show? (een show die genoemd wordt in de roman Prophecy of Pharaoh.)

Lahīb: De Amu Baba show ja, dat ken ik. Amu Baba is een man van Armeense afkomst. Hij was een voetballer en heel bekend in de jaren medio '60 – eind '70. Hij werd vervolgens nationale trainer voor het Iraakse team. Daarna heeft hij nog veel gedaan in Irak, zoals het oprichten van scholen. Hij is vergelijkbaar met Johan Cruyff.

200 jaar geleden zijn Iraakse Armenen door de Osmanen verdeeld over het Osmaanse rijk om de Armeense gemeenschap te verzwakken.

Vraag: Is het gebruikelijk om de koran te reciteren?

Lahīb: In Irak heeft iedereen respect voor de Koran. De Koran wordt als hogere wijsheid erkent. Ja, er zijn veel mensen die de koran reciteren.

Vraag: Zegt de uitdrukking 'vier vingers' jou iets?³⁰

Lahīb: [terwijl hij vier vingers tussen zijn linkeroog en linkeroor op zijn gezicht legt] Er zijn vier vingers tussen de waarheid en een leugen. Dit is een uitdrukking. Als je iets zelf ziet, dan kun je pas bepalen of het echt zo is. Alleen maar van horen en zeggen is niet voldoende.

Vraag: Waar zou de naam Yahya naar kunnen verwijzen?

Lahīb: Yahya is een profeet in de Sabier-religie. Hij kon maar geen kind krijgen maar bleef geduldig. Uiteindelijk werd hij door zijn familie achtergelaten in een woestijn. Na veel geduld werden zijn gebeden gehoord en kreeg hij een zoon, genaamd Zakariyya. De geboortedag van Zakariyya wordt tot op de dag van vandaag gevierd door de Sabiers, maar ook door veel andere Irakezen.

Yahya en Zakariyya waren beiden geboren in Babylon, in Hela حلى. Deze provincie heet nog steeds Babylon.

Vraag: Als een kind niet praat, wat doen mensen hier dan aan? Zijn hier misschien specifieke rituelen voor?

Lahīb: Als een kind een probleem heeft, zoals bijvoorbeeld niet praten. Dan komt het voor dat mensen hen naar een sjeik brengen die dan stukjes koran voorlezen om de tong los te maken.

---

²⁸ Zie bijvoorbeeld *Baghdad Burning* een gebundelde uitgave van de blogs van Riverbend; een blogger die tijdens de invasie van 2003 vanuit haar woonplaats Bagdad verslag deed over de gebeurtenissen, haar persoonlijke ervaringen en overpeinzingen.

²⁹ Een misser van Amerikaanse zijde waarbij een schuilplaats met honderden burgers vol werd geraakt. Geen overlevenden. Zie bijv. wikipedia: http://nl.wikipedia.org/wiki/Bloedbad_in_de_schuilplaats_van_Amiriyah

³⁰ Dit is de titel van het tweede hoofdstuk. Op pagina 35 zegt Haniya "as they say, there are only four fingers between the truth and the lie. (...)"

2.b.ii. Samenvatting tweede gesprek met Lahīb

Datum gesprek: 10 april 2014

Vraag: Waar zou de titel ‘prophetie van de farao’ naar kunnen verwijzen?

Lahīb: De titel profetie van de farao verwijst misschien naar het verschil tussen de oude koningen en de moderne heersers. Waar de koningen van vroeger zichzelf met een God verenigden, hebben moderne heersers de neiging om zich te verbinden aan een geloof. Dit is ook heel handig, want daarmee legitimeren zij niet alleen hun macht, maar kunnen ze opponenten ook makkelijk uitschakelen onder het motto dat zij tegen de religie zijn. Mensen vergissen zich als zij stellen dat religie de aanstichter is van vele oorlogen. In werkelijkheid komen oorlogen voort uit politiek. Dat leiders zich aan religies verbinden is een tactiek.

Koning Namrūd heeft Ibrahim in vuur laten zetten omdat Ibrahim in God geloofde. Dit was de strijd tussen religie en seculiere macht. De koning zag zichzelf als God en een profeet van God (dus niet van de koning) was daarin niet alleen een soort afvallige, maar ook een bedreiging. Ibrahim werd geboren in Zaqora. Namrūd was koning van Mesopotamië.

Toen Ibrahim zich begon te realiseren dat er een God was dacht hij eerst “is het misschien de zon”. Maar als het nacht werd verdween de zon. “Is het dan de maan?” Nee ook niet. Toen kreeg Ibrahim een boodschap van God. Alle profeten, op Moses na, ontvingen een boodschap van God via Gibreel. Tussen soennieten en sjiieten is er een verschil. Soennieten stellen dat Moses direct in contact stond met God.

Ibrahim vroeg God om bewijzen. God vroeg zich af “geloof je mij niet?” Ibrahim zei “jawel, maar ik wil graag een beetje rust in mijn hart”. God liet Ibrahim enkele duiven de kop afhakken en de lijkjes boven op de berg plaatsen. Ibrahim zag de vogels weer van de berg afvliegen.

Er zijn wel 124.000 profeten geweest. Het getal 12 is belangrijk. 12 apostelen, 12 imams en 12 vertrouwelingen van Mohammad. Bij het begin van iedere profeet is het belangrijk dat de 12 volgelingen zich zowel in tijd als in ruimte kunnen verspreiden om de boodschap over te dragen. Dit is een praktisch element. Immers, de ene profeet (zie Jezus bijv.) kan zomaar worden doorgemaakt en dan zou dat het einde betekenen van de verspreiding van de boodschap. Een boodschap moet kunnen gedijen.

Vraag: Zou je zeggen dat er een strikte scheiding is tussen diverse religies in Irak?

Lahīb: ik was in Irak ook bevriend met christenen en soennieten. Mijn beste vriend was christen.

Vraag: Zou Saddam Hoessein met een farao vergeleken kunnen worden?

Lahīb: Muhammad Baqir al-Sadr was een bijzonder intelligente islam wetenschapper. Ik heb veel van hem geleerd. Hij werd geexecuteerd op 9 april 1980 door Saddam Hoessein. Al-Sadr had Saddam vergeleken met een kankergezweel. Als je kanker hebt in je vinger, dan moet je die afhakken om te voorkomen dat je kanker krijgt in je hele lichaam. Saddam heeft Sadr naar Bagdad gehaald om hem aan ter verantwoording te roepen. Sadr stelde echter voor om er een discussie over te voeren. Sadr’s voorstel was: “Als ik jou overtuig, laat je mij vrij. Als jij mij overtuigt, sluit ik mij aan bij de Ba‘ath partij”.

Sadr zei dat hij geleerd had van imam Hoessein³¹ dat hij nooit de waarheid hoeft te verzwijgen. Hij hoeft niet te beantwoorden aan de macht van een koning. “Ik ben vrij.”

Het verhaal gaat dat Sadr aan Allah gevraagd had om Saddam op dezelfde manier aan zijn einde

---

³¹ Hoessein is de zoon van Ali. Ali was het neefje en tevens schoonzoon van Mohammad. Hoessein is als martelaar afgeslacht bij Karbala door de soldaten van de wereldlijke leider. Zowel Ali als Hoessein staan bij sjiieten in hoog aanzien.

te laten komen. Saddam schoot Sadr door het hoofd op die 9^e april. Het kan bijna geen toeval zijn dat Saddam Hoessein op 9 april 2003 werd opgepakt.

De zus van Sadr was ook een hele intelligente vrouw. Zij schreef over de vier beste vrouwen. Dit waren Fatima (dochter van Khadidja), Khadidja³², de vrouw van de Farao en Maria. Khadidja omdat zij Mohammad had geknuffeld en omdat ze hem steun en kracht heeft gegeven.

Mohammad had twee zonen die beide vroeg zijn gestorven. Qasim was van Khadidja. Maria kreeg ook een zoon, genaamd Ibrahim. Maria is een dochter van koning van Al-Habasha. Jafer is een broer van Ali, hij overlijdt tijdens een bevrijdingsactie van Palestina.

Vraag: Wat kun je mij vertellen over de Mahdi?

Lahīb: De Mahdi. Dit speelde ergens rond het jaar 840. Er zijn overigens meerdere personen verdwenen, ook voor het ontstaan van islam. Al-Ghadr bijvoorbeeld. Al Ghadr was een profeet uit het Jodendom. Deze leefde nog in dezelfde tijd als Moses. Dan is er Jezus en de Mahdi. Het verschil met Jezus is wel dat al-Mahdi nog niet naar 1 van de niveaus van de hemel is gegaan. Al-Ghadr en Mahdi zijn nog in het leven.

Er zijn ook mensen extreem oud geworden. Bijvoorbeeld Salman Al-Fārisi. Hij kwam uit Faris, een groot rijk. Het rijk van Koning Qasra. [Lahīb bedoelt bij navraag het Persische Rijk]. Al-Fārisi is een christen die in de tijd van Mohammed al 350 jaar oud is. Al-Fārisi had ook nog met een apostel gesproken over de komst van een Arabische profeet die Ahmed zou heten. Ahmed heeft dezelfde radicalen als Mohammed³³, beide namen verwijzen naar het basiswoord bedanken.

De Mahdi is de 12^e imam. We lopen ze allemaal even na.³⁴

1. Ali
2. Hassan
3. Hoessein
4. Ali – zeynu-l-bidin
5. Muhammad – Baaqir
6. Jafer – al-Saadiq
7. Muusaa – Al-Qazim
8. Ali – Al-Ridda
9. Mohammad – al-jawat
10. Ali – askari
11. Hassan – askari
12. Al-mahdi (roepnaam: Muhammad)

Zes van deze imams zijn in Iraq begraven, vier in Saoedie Arabie en één in Iran.

Ali Askari werd door de koning bij de kazerne gehouden. Onder controle van de wereldlijke macht. Daar verwijst zijn roepnaam ook naar: Askari; leger/kazerne.

Ali Askari koos een vrouw uit voor zijn zoon. Hij koos voor een slavin die in Bagdad verbleef. Deze vrouw was samen met een aantal andere vrouwen gevangengenomen tijdens de oorlog tussen de Abbasiden en de Byzantijnen op de grens van Turkije en Syrie.

Er was een bijzondere vrouw gevangen genomen. Deze vrouw was een dochter van de zoon van één van de apostelen van Christus. (ook deze apostel had lang geleefd). De moeder van de vrouw kwam uit de stamboom van Maria.

---

³² Khadidja is de eerste vrouw van Mohammad. Zij was een zelfstandige welvarende vrouw die in eerste instantie Mohammad in dienst had genomen om handel voor haar te drijven en later met hem is getrouwd. Khadidja heeft Mohammad volgens de overleveringen tot haar dood gesteund in zijn profeetschap.

³³ Met andere woorden; de namen Ahmed en Mohammed zijn variaties van eenzelfde basis.

³⁴ Iedere imam heeft een eigen verhaal en kenmerken.

Vraag: Ik heb iemand horen zeggen dat het een prinses betrof, klopt dat dan niet?

Lahīb: De koning van Byzantium had wel een relatie met deze vrouw. Het was geen familie maar anders.

Vraag: Wat kun je mij vertellen over het verhaal van Mozes?

Lahīb: Aan Mozes werd vaak gevraagd waarom hij een stok bij zich droeg. “Waarom neem jij een stok? Je bent sterk en gezond!” Mozes zei dan: “ik steun erop en stuur er mijn schapen mee.”

Veel mensen vroegen naar de stok. En God maakt bijzondere vragen, bijzonder waard. Dit is een tafsir³⁵ van een vers uit de koran. De stok kan in een slang veranderen en het tweede wonder dat Mozes van God kreeg was de witte hand.

Aaron gaat met Mozes mee naar de farao. Waarom gaat Aaron mee? Omdat Mozes dit aan God vraagt. “Help mij om mijn tong los te maken.” Mozes heeft moeite om verhaal te houden tegenover zo’n machtig man. Hij wordt er nerveus en stil van. Aaron gaat dus op verzoek van Mozes mee om op een hoger niveau te praten.

Mozes en Aaron gingen naar de farao omdat de farao zichzelf als hoogste God beschouwde. Kijk maar naar de piramiden. Het is een machtsvertoon om het hoogste te bouwen in de omgeving zodat iedereen er naar op moest kijken.

De farao aanschouwde de twee wonderen van Mozes en riep zijn magiers erbij. De magiers veranderden allemaal hun toverstokje in een slang. Maar de slang van Mozes at ze één voor één op. Toen de magiers dit hadden gezien onderwierpen zij zich aan Mozes. De farao werd boos en sloot de magiers op. Mozes moest de slang weer oppakken, maar hij twijfelde. In opdracht van God pakte hij alsnog de slang op die terstond weer in een stok veranderde.

Over de geboorte van Mozes. Iemand leest de hand van de farao en waarschuwt hem dat er in een zeker jaar een jongen geboren zal worden die voor hem een grote bedreiging zal gaan vormen. De moeder van Mozes weet haar zwangerschap te verbergen en stuurt Mozes na zijn geboorte in een doos de rivier op.³⁶ Asia bint Az-Zachem (de vrouw van de farao) vindt Mozes en overtuigt de farao ervan dat ze het kind wil houden. De farao stemt na veel gemorrel in. Asia argumenteert dat als dit het bewuste kind is, zijn ogen gericht zullen zijn op hen tweeen. De farao moppert dat de ogen van het kind gericht zullen zijn op Asia, maar niet op de farao. Qurat al ayn (de pupillen van de ogen).

2.b.iii. Samenvatting derde gesprek met Lahīb

Datum gesprek: 22 mei 2014

Lahīb is benieuwd wat ik ga doen met alle informatie die hij mij aanreikt. Hij stelt dat hij zelf geen echte ‘bron’ is want hij heeft niet de waarheid in pacht. Hij is zelf al jaren en jaren bezig om waarheden over bijv. Islam te vergaren, vaak hebben religieuze geleerden hem hierbij geholpen via geluidsopnames van hun colleges/preken. Ik maak Lahīb echter duidelijk dat zijn interesses ook de mijne zijn, maar dat hij eigenlijk een slechte bron is omdat ik liever meer te weten kom over de volksverhalen, de lokale culturen die wellicht gestoeld zijn op bijgeloof maar meer handen en voeten kunnen geven aan mijn zoektocht. Deze opmerking wordt direct begrepen en Lahīb begint te vertellen over de heksen en spookhuizen in Bagdad.

³⁵ Kort gezegd kun je tafsir vertalen als ‘interpretatie’, hoewel het doorgaans binnen de traditie geen lukrake interpretaties betreffen, maar goed doordachte en onderbouwde verhandelingen.

³⁶ Lahīb gaat nog even in op de interpretatie van het woord dat voor rivier is gebruikt, deze zal formeel als ‘zee’ vertaald moeten worden maar in de lokale taal is rivier een juiste vertaling. De Nijl dus.

Vraag: Welke rol speelt waarzeggerij in het leven van de mensen in Bagdad?

Lahīb: In de straat waar Lahīb opgroeide stond er een leegstaand huis. Volgens de geruchten werd dit huis bewoond door geesten.

Wonderen die zich voordoen als gevolg van religieuze toewijding zijn ook niet ongebruikelijk. Neem het voorbeeld van Muhammad Baqir al-Sadr die het einde van Saddam Hoessein had voorspelt. Een ander voorbeeld is het wonder van de geleerde Doktor Agmad Al-Wa'ilī. Via cassettebandjes heeft Lahīb in zijn jeugd heel veel van deze wijze Islamgeleerde opgestoken. Lahīb vond het heel interessant wat Al-wa'ilī vertelde en dit sloot ook aan bij het beeld van Lahīb en zijn zoektocht in de wereld.

De dochter van Al-wa'ilī speelde een keer in de woonkamer toen er een vaas omviel waardoor de splinters ervan de ogen van het meisje ernstig beschadigden. De dokters (ook die in Londen) konden het kind niet helpen want het vlies was stuk. Al-wa'ilī bad tot Imam Musa en zei, ik werk al vijftien jaar in dienst van Islam. Als mijn dochter niet geneest, dan stop ik.

Na een paar dagen begon de dochter te genezen en Al-wa'ilī liet de dokters in Londen weten dat de dokter imam muusaa zijn dochter had weten te genezen.

Vraag: Wat is het verschil tussen geesten en engelen?

Lahīb: Het verschil tussen geesten en mensen en engelen. Engelen is een geheel andere groep. In de koran verwijst het woord al-'ins naar de mens. Al-'ins verwijst naar het tegenovergestelde van eenzaamheid. Al-'ins kan nooit alleen zijn, maar moet altijd in verbinding staan. Jinns daarentegen, kan alleen wonen. Jinns worden geassocieerd met bezetenheid en heksen. Engelen kunnen ook alleen wonen. Engelen bewegen door de kracht van Allah.

Het woord shaḥwa (شهوة) is een Arabisch woord vergelijkbaar met libido. Imam Jaffar zei 'Allah heeft vier creaties gemaakt. Engelen hebben alleen verstand en geen shaḥwa. Dieren hebben alleen shaḥwa en geen verstand. Dan zijn er verder nog de Jinn en de 'ins. Als iemand controle heeft over zijn/haar shaḥwa, dan is die persoon beter dan engelen. Als iemand shaḥwa laat overheersen dan is die slechter dan dieren.

De shaḥwa van vrouwen is vergelijkbaar met gas en dat van mannen met vuur. Gas zie je niet, het zweeft door de lucht. Maar als er vuur bij komt...

Vraag: Kun je nog iets vertellen over volksverhalen en bijgeloof?

Lahīb: Er is een verschil tussen generaties waar het gaat om hekserij en dat soort zaken. In de buurt waar Lahīb opgroeide woonde Um Fuad³⁷ en zij was een soort heks. Mensen kwamen naar haar toe met allerlei problemen en zij bood hulp via ritueeltjes en middeltjes.

Toen Lahīb op de universiteit zat ging hij veel om met een vast vriendengroepje dat bestond uit een aantal meiden en een paar jongens. De meiden geloofden wel in astrologie en koffiedik lezen maar verwierpen Um Fuad als bijgeloof. De methode van de (moderne) waarzeggers was dan ook veel uitgebreider of veel verder onderbouwd met allerlei theorieën en berekeningen. Ook Lahīb heeft een keer – op aandringen van de meiden uit het vriendengroepje – een waarzegger bezocht. Nog steeds vraagt Lahīb zich vertwijfeld af hoe de waarzegger wist dat hij een blessure had aan zijn linkerknie.

2.c.i. Samenvatting eerste gesprek met Rand

Datum gesprek: 29 mei 2014

---

³⁷ Um Fuad betekent moeder van Fuad.

(Om een beetje een idee te krijgen over de Irak, de geschiedenis en de samenleving dat zich volgens haar het best als een mozaïek laat omschrijven adviseert Rand mij het boek *Laat voor de thee in het Hartenpaleis* te lezen. Dit boek heb ik dankbaar gelezen.)

Vraag: Ken je Maysalun Hadi?

Rand: Haar naam komt mij bekend voor. Volgens mij heb ik over haar gelezen in een literair tijdschrift Alif Ba (ألف با) geloof ik.

Oorlog maakt kapot. Een stabiele situatie biedt gelegenheid aan beschaving, nu is de mens in Irak beschadigd door de oorlog. In 2009 is Rand weer in Irak geweest en ze heeft ervaren hoe beschadigd het land en de mensen is geraakt.

Vraag: Ken je het sprookje van Sneeuwwitje?

Rand: Dit is een bekend sprookje voor mij. Maar dat komt misschien omdat ik in een bepaalde cultuur ben opgegroeid, een bepaalde wijk in Bagdad. Het is heel goed mogelijk dat andere groepen van de bevolking deze sprookjes niet kennen.

Vraag: Wat zou de symbolische betekenis kunnen zijn van een spiegel?

Rand: Het enige dat ik hierover kan bedenken is het volgende; Als een vrouw gaat trouwen komt daar een spiegel en een koran bij kijken. De spiegel mag niet klein zijn. De grote is van belang. Waar dit gebruik precies vandaan komt is mij niet bekend, misschien heeft de spiegel iets te maken met open staan voor een nieuwe toekomst.

Vraag: Wat zou de symbolische betekenis kunnen zijn van water?

Rand: Ook hier niet echt een associatie. In Bagdad werd gebruik gemaakt van twee soorten water. Het water uit de rivier dat gebruikt kon worden voor de tuin en dergelijke en water dat voor consumptie bedoeld was.

Vraag: Wat zou de symbolische betekenis kunnen zijn van de slang? Ik vertel in het kort over de slang in het boek. Dat deze slang bij de spiegel onder het tapijt lag en later achter Yahya aangaat terwijl Yahya tijdens de bombardementen verdwijnt.

Rand: Rand stelt voor dat de betekenis misschien gelegen is in de tijd. Tijd komt en gaat weer verder. De slang in het boek was er in de tijd van Saddam. De slang gaat door, hij verdwijnt, net als Saddam. Maar de slang neemt van alles met zich mee terwijl hij verder gaat: De mensen, de cultuur, de civilisatie... Kortom, de slang (Saddam) neemt het hele land mee.

Vraag: Ken je het feest Zakariyya? Wat kun je mij hierover vertellen?

Rand: [ze wordt erg blij als ik erover begin.] Dit onderwerp roept aangename herinneringen op. Het had iets met kaarsjes te maken. In alle monotheïstische geloven wordt Zakariyya gekoppeld aan de kinderwens.

Als je iets vraagt op Zakariyya, dan gebruikt men het werkwoord نذر, best vertaald als wensen. Maar het is een specifieke vorm van wensen, want je belooft gelijk dat je iets voor terug zult geven. Bijv. Ik wil graag een kind en als ik dat krijg dan doe ik dat en dat ervoor terug. Misschien had Balqis de navelstreng beloofd aan een heilige?

Vraag: Was het verschil tussen sjiieten en soennieten erg duidelijk?

Rand: Het verschil tussen sjiiet en soenniet was voor mij niet bekend. Totdat duidelijk werd dat sommige mensen met hun handen op hun buik bidden. Rand had geleerd om met haar handen naast haar lichaam te bidden (sjiietisch). Bij navraag bij haar vader was er geen interesse van zijn kant. Kortom, thuis werd het verschil tussen beide stromingen in ieder geval niet nader besproken.

Vraag: Ken je de uitdrukking over ‘vier vingers tussen de waarheid en een leugen’?

Rand: Nee, deze is mij niet bekend. Wel ken ik de volgende uitspraak: hetgeen tussen de waarheid en een leugen is fijner dan een haar.

Vraag: Is het gebruikelijk om de navelstreng van een pasgeborene te bewaren en naar een heilige plaats te brengen?

Rand: Navelstreng werd wel bewaard. Dit is heel gebruikelijk. Maar het ergens naartoe brengen komt mij niet bekend voor.

Vraag: Hadden jullie ook een ritueel bij het wisselen van tanden?

Rand: Ja! Ik weet nog goed hoe ik mijn melktand in de richting van de zon zou gooien (of laten gooien) met de tekst: ‘zon, neem deze ezeltand en geef mij een gazelletand [terug]’. Daarna rende ze vaak de tuin in om de tand terug te zoeken, maar die liet zich nooit vinden.

Vraag: Zijn er nog andere gebruiken/rituelen die je te binnen schieten?

Rand: Niezen. Getuige van de waarheid. Sja, zomaar een volksgebruik om te zeggen. Als iemand niest terwijl ik een verhaal vertel dan zeg ik ‘zie je, getuige van de waarheid’.

Overigens ook heeft niezen ook een betekenis bij vertrek of als je iets wilt gaan doen. Als er 1 keer is geniest, dan doe je even pas op de plaats. Anders roep je onheil op jezelf af. Lokaal bijgeloof, maar mijn vader hield zich er streng aan.

Vraag: In de roman valt er een ei uit de koelkast, stuk. Kan ik dit ergens aan verbinden?

Rand: Een stuk ei brengt geluk. Eieren werden vooral vaak gebroken bij nieuwe spullen, een soort inwijding zeg maar.

Nog een gebruik in hetzelfde kader: Als iemand op reis gaat dan gooi je water achter hem/haar aan. Misschien zorgt dat ervoor dat de reiziger ook weer terugkomt? Ik weet het eigenlijk niet.

2.c.ii. Samenvatting tweede gesprek met Rand

Datum gesprek: 13 december 2014

Rand heeft de oorspronkelijke roman van Hadi gelezen, de Arabische versie dus.

Vraag: Wat vond je ervan?

Rand: De roman herinnert mij ongelooflijk veel aan het oude Bagdad zoals ik het kende. Alles, de manier van spreken en handelen, de setting. Ik heb het boek in een ruk doorgelezen zonder mij al te veel te verwonderen over details en betekenissen.

Vraag: Wat denk jij dat de roman ons vertelt?

Rand: Ik lees er veel in dat het land mysterieus is. Het is een geliefd land en het is veel afwachten wat er van het land gaat worden.

De jinn-meester (met wie de dochter in het sprookje moest trouwen) staat mogelijk symbool voor Iran. Denk aan het werkwoord nadhara, het voorwaardelijke wensen tijdens Zakariyya. Geef ons het onmogelijke, en je krijgt alles wat ons dierbaar is.

Met de invasie in 2003 is er veel gespeculeerd. Wat gaat er van het land worden? De ideeën hierover waren grofweg in te delen in drie categorieën:

Er waren mensen met hoop. Die hoopten dat het land er snel weer bovenop zou komen.

Er waren mensen die enigszins realistisch waren en er op rekenden dat het land na tien jaar weer omhoog zou krabbelen

De laatste groep rekenden nergens meer op. Het komt nooit meer goed met Irak.

Vraag: Zou de hoofddoek van Balqis nog een extra betekenis kunnen hebben?

Rand: In de jaren 2000 – 2001 was Saddam een campagne begonnen om zijn volk op het pad van religie te leiden. Deze campagne werd immaniye genoemd.

Rand:

Nog even over de Kuwait oorlog. Saddam Hoessein droeg zijn soldaten op om in Kuwait te blijven, ongeacht wat hij zou verkondigen in de media. Het ultimatum van de V.S. om Kuwait te verlaten verstreek terwijl Saddam beloofde dat zijn troepen zouden terugtrekken. Toen dit niet gebeurde en het ultimatum verstreek werden alle soldaten gedood als gevolg van Amerikaanse bombardementen. Dit zou wel eens de doodsoorzaak van Mansur zijn geweest. En dit verklaart ook waarom Balqis een ongemakkelijke verhouding heeft ten opzichte van de buurman, die het regime van Saddam in zoverre steunt dat hij hem toezingt op nationale televisie en dat hij hem niet openlijk bekritiseert.

Saddam heeft volgens Rand gezegd: Ik laat Irak plat achter. Saddam was niet bereid om Irak los te laten. Als hij zou gaan, zou hij het land meenemen in zijn val.

2.c.iii. Correspondentie over de roman

Datum correspondentie: 21 januari 2015

Enkele concrete vragen zijn voorzien van Arabisch-talige paragrafen uit het boek verstuurd naar Rand. Zij antwoordde dezelfde dag nog.

Bericht aan Rand:

Hoi Rand!

he he EINDELIJK enkele vragen die ik had over de roman zelf. Ik heb de tekst uit de Arabische versie erbij gezet, dan hoeft je niet te bladeren :)

Misschien herken jij er iets in, misschien ook helemaal niet... Dat kan ik niet inschatten.

Op pagina 29 en 30 vallen er tranen van Balqis op een Mirte blad. Het blad transformeert naar een Pistacheboom... Is dit gewoon fantasie van Maysalun Hadi? Of verwijst dit naar een sprookje? Of een uitdrukking...?

فاختنقت بلقيس بالعبرات ونزلت دموعها على ورق الياس، وحدثت المعجزة التي لم يصدقها يحيا قطر بالرغم من أنه شاهدها تحدث أمام عينيه.

فقد رأى طاع الأرض وسليل الماء عود الياس وهو يرتوي من دموعها ويتحول من غصن صغير إلى أيقة عملاقة تلتف حولها أغصان هائلة من الفستق الأخضر، وعندما همت بلقيس بالصعود إليها شهق يحيا من الخوف وسمع بلقيس تقول:

هيا تعال . . بإمكانك الآن أن تصعد.

فنطق للمرة الأولى قائلاً وهو ينظر إلى هنية ليستنجد بها: بببي

Op pagina 138 en 139 wordt er brood gemaakt van bedorven brooddeeg. Verwijst dit naar iets? Wat zou het betekenen?

وفي آذار المهذار، شهر الهزاهز والأمطار، أودت ريح رملية عاصفة بثمرات النارنج المتبقية على الأشجار، وأطاحت بها أرضًا مع أكوام من الورق اليابس وطبقات التراب، وسقطت بيضات السنونو وناح وظل يدور في السماء بلا انقطاع، وظهر، وظهر الجنود الأمريكيون المرقطون يزحفون إلى مروحياتهم محنبي القامات والريح تسف رمالها في الوجوه البيضاء وتعصف بملابسهم التي تمنع عنهم الموت ذات اليمين وذات الشمال. وطال الوقت وأصبح عجيب هنية كالبالونة من شدة الاختمار، وأقعدها المرض من النهوض، فتركته ينتفب وينشقق ويتفطر ويتضوع بعطر قديم هو رائحة قمح مهتممر. وحلمت برائحة الحطب المشتعل والأرغفة السمراء تُشلع تواء من الطين المستعر بالنار، فجاءت بقيس وأخبرتها أن لا تقلق، وأن كل شيء سيكون على ما يرام لأن الرجال الخاكيبين لا يزالون ينتشرون بين البيوت وهم يحملون الرشاشات على أكتافهم... فقالت لها هنية:

- اخبزي العجين الذي اختمر وأخترم وأخرجي لهم أرغفة الخبز الحار، فأشعلت بلقيس الحطب وسجرت التنور وشلعت الأرغفة السمراء من الطين المستعر بالنار، وأخرجتها إلى جنود لا يرتدون غير قمصان خفيفة وسترات مرقطة، ولا يفعلون شيئاً سوى مصارعة الرياح العجيبة التي كانت تغير اتجاهها بين لحظة وأخرى فتصفعهم من جميع الاتجاهات، وترديهم أشباه موتى على أرصفة الطرقات. حدث ذلك في الرابع من نيسان، وفي تلك الليلة غفت بلقيس، ثم استيقظت من غفوتها القصيرة على صوت انفجار قوي رماما من الأريكة الأرض وحول زجاج المنزل إلى حطام.

صاحت هنية:

سترك يا رب...

فقالت بلقيس:

أين يحيا؟
فقالت هنية:

كان نائمًا... استره يا رب...

Op pagina 160 gaat het over een stem op de radio die de Qaf uitsprekt als Kaf. Wat zou dat betekenen?

ثم حملت مذبايعها، وعادت إلى الفراش، فاندفعت مذبعة تلفظ

القاف كافيًا وتقول وتقول إنها تبت برنامجها من خيمة منصوبة في ماحة الأمة تحت نصب الحرية، وإنها تدعو المواطنين إلى المواطنة الصالحة وعدم رمي النفايات في الشوارع وإلى تسليم ما بحوزهم من أسلحة إلى حواجز معلومة تنصبها قوات التحالف

Ik ben benieuwd! Maak er geen haast mee. Ik heb er zelf bijzonder lang over gedaan, daarvoor mijn excuses. Als er dingen zijn die je toevallig herkent, dan is het misschien leuker om dat gewoon te bespreken dan via e-mail te doen.

Groetjes,

Liesbeth

Reactie van Rand:

Hoi Liesbeth,

Heb jou email in goede orde ontvangen.

Ik krijg kippenvel plus diep gevoelens van terug naar mijn jeud , naar home, Baghdad, ny volkm Het is allemaal goed ...Het raakt me diep en diep, en ik ruik my land weer, en iuk zie de zond die daar altyd lekker warm is en ik verlang ,,Ja Liesbeth, ik verlang naar my land en toch weet ik dat ik vorlopig nog niet terug wil.

Teru naar jou vragen:

De eerste : Het verwijst naar een sprookje en ook naar een wonder.

Tweede: Wat betreft de bedorven brood, het zegt volgens mij meer over hoe lang moe en ziek Hania was, dat zij de deeg zo lang liet liggen, en toch in haar bed droomde van de vuur waar de broob op kan gemaakt worden(soort oven), toen kwam Balkees en haar gerusstelde dat alles zal goed komen, dan zei Hania : maak brrrod van die deeg en geef het aan de Kaki soldaaten (die zijn de iraky soldaaten) omdat ze buiten in dunne kleren staan en weing te eten hebben,

Het derde: betreft de stem van een vrouw die de Qaf als Kaf spreekt, wijst naar de buitelnadse mensen, die met America naar Iraq zijn gekomen.

Ik hoope dat mijn antwoorden nuttig zijn voor jou.\We spreken af en dan praten we lekker hierover en nog meer.

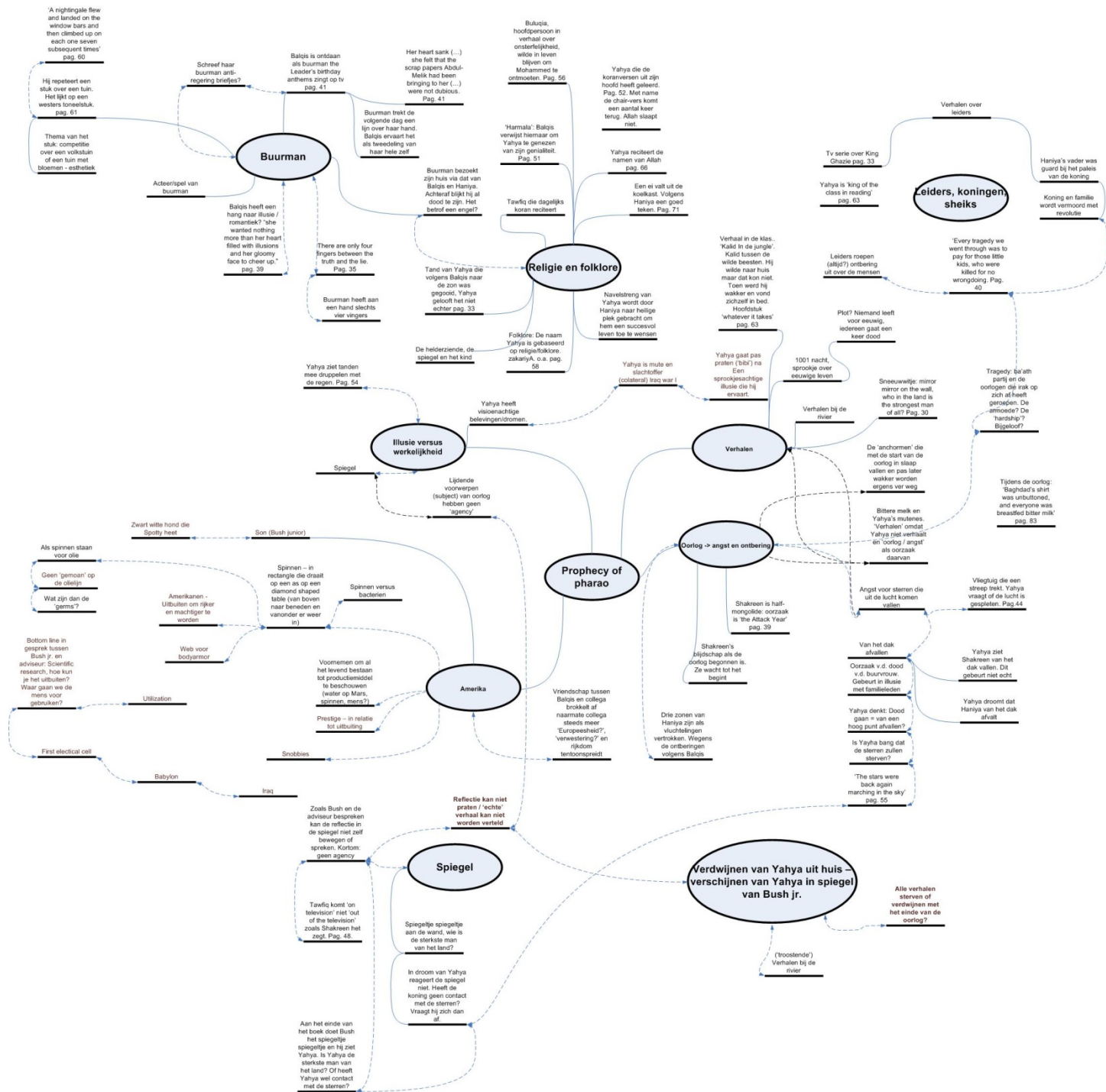
Ik ben alleen nu druk in hoofd met iets nieuws en weet niet of het gaat lukken, als niet , gaan we snel elkaar zien.

Liefs en take care

Jou mailtjes zijn altyd welcome en van harte.

PS Excuse voor slordig en fouten in mu taal, heb te snel getypt en niet veel aandacht gegeven aan grammer .

Bijlage 3. Mindmap van roman naar thema

Bijlage 4a t/m 4c. Recenties op *Prophecy of Pharaoh*

Oorspronkelijk in het Arabisch, met google translate en het woordenboek vertaald naar – bijna – leesbaar Engels.

Bijlage 4a recensie van Nasser Abdul Sattar op *Al Rowaee*

URL: <http://www.alrowaee.com/article.php?id=220>

(Laatst bezocht op 10 mei 2015)

Door: Nasser Abdul Sattar

أغلفة الكتب هي التي ترغمني أحياناً على قراءة ما فيها، وتأتي ثانية أسماء مبدعيها، لا أحد يدري ما يفعل الغلاف من سحر في النفس قبل أن تفتح الصفحات وترى أبطال الروايات والقصص والحكايات تتحرك. ثمّة بين السطور والفوارز

غلاف (نبوءة فرعون) واحد من تلك اللوحات المذهلة التي رسمها الفنان البولوني الكبير (فيسلاف فالكوسكي) وكان من حظ الكاتبة ميسلون هادي أن يكون من نصيبها مع تصميم حاذق للفنان الشاعر زهير أبو شايب.

Book covers are sometimes compel me to read it, and the names of their creators come again, no one knows what he does casing of charm in psychology before they open the pages and see the heroes of novels, stories and anecdotes moving there between the lines and Alfoarz. Casing (prophecy Pharaoh) and one of those awe-inspiring paintings by the great Polish artist (Wieslaw Valkoski) and it was luck writer Hadi Maysaloon be share with Deft design of the artist poet Zuhair Abu Chaib

أعرفها وأقرأ لها منذ ما يزيد على ثلاثين سنة، هل يقال عن المرأة (عصامية) في حياتها كما يقال عن الرجل؟ لكنها صورة أيضاً عندما يتعلق الأمر بإبداعها، فما زلت أتذكر كتاباتها، وبخاصة تلك القصص القصيرة التي أشارت منذ البداية إلى موهبتها والتي قرأتها في أجمل مجاميعها القصصية: رومانس، رجل خلف الباب، لا تنظر إلى الساعة، وأشياء لم تحدث، التي نشرتها ما بين القاهرة وبغداد ودمشق، وقد سبق لي القول إن ميسلون هادي في قصتها (أجنحة للفرشات) كانت قريبة من أجواء الكاتبة الشهيرة كاترين مانسفيلد، واعترفت ميسلون في سيرتها بأن تلك القصة كانت هي البداية الصحيحة لها.

I know and read it for more than thirty years, you said about women (Asamah) in her life, as they say about the man? But also patient when it comes to their novelty, I still remember her writings, especially those short stories that indicated from the outset to her talent, which we read in the most beautiful totals anecdotal: Romance, the man behind the door, do not look at the clock, and things did not occur, which published between Cairo and Baghdad and Damascus, I have already argued that Maysaloon Hadi in her story (wings of butterflies) was close to the atmosphere of the famous writer Katherine Mansfield, and acknowledged Maysaloon in her story was that these are the correct her first

كثيرة متشعبة هي أفكارها، لا تستقر على حال واحد في المخيوط من شخصياتها كما هو حال العشرات من كتاباتنا العربيات، وكم من اسم توارى في زمن نسبي بسبب تكرار الفكرة أو تكرار ملامح الشخصية، وهو العيب الذي سقطت فيه أسماء من كتبت القصص القصيرة واللواتي خسرن آخر أوراقهن حينما ذهبن دونما سلاح إلى جبهة الرواية، مع أن الشوط إلى هناك يحتاج إلى خبرة عالية وتجربة حياتية عسيرة المنال.

Many complex is ideas, not settle the case and one in something hidden from the characters as is the case with dozens of Katebatna Arab, and how much of the name disappeared in relative time because of repeated idea or repeated personal profiles, a defect in which the names of Ketbn short story fell and who have lost their last Oorachn without a weapon when he went to the front of the novel, with half

that there needs to be a high expertise and experience life elusive

في روايتها (نبوءة فرعون) اختصرت ميسلون زمن الشخصيات في ستة سطور، إذ تبدأ في نهاية القرن العشرين وأواخر العصر التلفزيوني الوسيط، وهو العصر الذي يقع بين أيام (أورزدي باك) وليالي الستلايت، وهو زمن خيبي رسمته الكاتبة بدقة رسام خرائط عفوي المزاج، وفي السطور الستة نفسها تتعرف على الشخصيات أيضاً : منصور ماشي السالمدار وزوجته بلقيس وعشرة أخوة وتوأم بنات قضت إحداهما مخنوقة في رحم الأم والثانية نصف منغولية بلهاء

In her novel (the prophecy of Pharaoh) shortened Maysaloon characters time in six lines, it begins at the end of the twentieth century and the late TV Middle Ages, a period which is located between days (Oorzda PAC) and nights Satellite, a malignant time drawn by the writer accurately cartographer spontaneous mood, and in six lines themselves recognize the characters as well: Mansour Alsalmadar walker and his wife Bilquis and ten brothers and twin daughters spent one strangled in the womb and the second half of the Mongolian idiots

منصور الأب يموت في الحرب أيام غزو الكويت، العالم مزحوم بالقاذفات والقنابل والطائرات، والبلاد صارت محض خراب يتناسل عن خراب سابق في طريقها الى خراب أعم، لكن النسوة (يحبطن) برغم ذلك ولا أحد يسأل عما سيحدث من زحام وجوع وأسى، حتى الكاتبة نفسها صارت في حيرة من أمرها، وانقلب السرد الى ما يشبه الشعر حيث نسمع المطربة فيروز وهي تروي قصة عذاب وحب وحكاية غرام

Mansour father die in the days of the invasion of Kuwait, the world pressed launchers, bombs and planes, and the country became a pure devastation reproduces an earlier devastation on its way to ruin a more general, but women (become pregnant) though no one asks what will happen from the hustle and hunger and sorrow, even the author herself has become torn, turning the narrative into something like poetry, where we hear the singer Fairuz She tells the story of love and torment tale grams [grams laat zich ook vertalen als 'passion'].

الموروث الشعبي له حصة كبيرة في نبوءة فرعون، والمسميات لها وقع غنائي عند ذكرها، ربما نسينا الكثير منها، لكن ميسلون هادي تذكرها بقوة، وتعمل على سحبها نحو متن الرواية، وحتى اختيارها ما ورد في سورة هود، جاء في مكانه الصحيح (وقيل يا أرض ابلعي ماءك ويا سماء اقلعي وغيض الماء وقضي الأمر....) فهذا هو حال البلاد التي كان اسمها العراق منذ آلاف السنين والتي عانت من أهوال ومن نكبات لا يقوى على وصفها أحد

Popular tradition has a great stake in the prophecy of Pharaoh, and Titles have signed a lyric when mentioned, perhaps we have forgotten many of them, but Maysaloon Hadi remember strongly, and is working to be withdrawn towards the board [thoughen] of the novel, and even selected what is stated in Surah Hood, it came in the right place (and was told my land Abelaa your water Loya sky Aqlaa and tip the water and spent it ....) This is the case with the country, which was called Iraq for thousands of years and which has suffered from the horrors and catastrophes not strong enough to describe a

شخصيات ميسلون تأتي عادة من قاع المدينة حيث لا وزراء ولا رجال أعمال ولا مجتمع مخملي، بل هي ذاك النوع من البشر المشائين البسطاء القانعين بكل ما هم عليه من ضنك ورزق حلال مع حفنة أحلام لا تزيد على وفرة أكبر في التموين وحياة هادئة بلا أوجاع أو منغصات، وبرغم ذلك نجدهم (هم وقباعاتهم) في أول طابور الشقاء والبلاوي، كما لو أن القدر لا يرى غيرهم في الطريق

Maysaloon figures usually come from the Bottom of the City where ministers and businessmen and velvety society, they are the kind of people Almchaiin simple Aleghanaan whatever they are it of dengue and Rizk Halal with a handful dreams of not more than the abundance of the largest in the Supply and quiet life without pain or disturbances and though we find them (and their convictions) in the first column and Albulaoi misery, as if the others do not see much in the way

بلقيس مثلاً تأتي من الدائرة نحو بيتها مشياً على قدمين، تكتفي بالنظر الى العطور والمجوهرات والتحف المنزلية دون أن تشتري شيئاً منها، فهي لا تعرف حتى الفرق بين ماعون الطعام ومنفضة السجائر الكريستال، هي تعرف الجوري والبزرنكوش والسرخس ولسان الثور، وإذا ما ضحكت ستخاف من ضحكتها وتقول(ضحكة خير وشرها على إبليس) .. وبقية أبطالها من الطينة نفسها، يعلمون أن(الإنسان المسكين) عادة ما يحترق في كبرياء الشرير كما جاء في مزامير داوود، وقد اقترحت ميسلون هذا القول في مبتدأ الرواية ص 9 .

Bilquis, for example, come from the department about her walk on two legs, only given the perfume and jewelry and household objects without having to buy any of them, they are not even the difference between a ream of food and ashtray Crystal, is known as DisplayLink and Albozornkoh and fern and borage know, and if I laughed Stkhav of her laugh says (laugh good and evil to Satan) .. and the rest of the heroes of Tina herself, knew that (the poor man) is usually burned in the pride of evil as stated in the Psalms of David, has this to say Maysaloon suggested in the novel, beginning p.

ليس من عواطف مؤجلة في كتابات ميسلون هادي، بل نراها تسفحها مع أبطالها دفعة واحدة، بنسبة ما يمتلكه بطل أو بطلة القصة من صفات، حتى السيئون لهم حصة من عواطفها، إذ ترمي بهم، كعقاب، ما بين الحلم والتوهم، من يدري، ربما تستيقظ الشخصية في منتصف الدرب وتشعر بوخز ضمير يمنعها من تكرار الإساءة.

It is not deferred emotions in the writings of Maysaloon Hadi, but we see Tesfhaa with heroes at once, by what is owned by the hero or heroine of the story of the recipes, even the bad their share of emotions, as aimed at them, as punishment, between dream and illusion, who knows, maybe you wake up personal in the middle of the trail and feel a twinge of conscience prevents recurrence of abuse

ولها في عناوين أعمالها ما ينطوي على كثير من الريبة والتوجس، ربما تكتب العنوان أكثر من مرة حتى تهندي صوب ما تحبه في آخر الشوط، ثمه نكهة خاصة في عملية الوصول الى(عنوان) كما هو الحال مع : رجل خلف الباب، لا تنظر الى الساعة، العالم ناقصاً واحداً، وأيضاً نبوءة فرعون الرواية التي وقفت عندها أكثر من سواها، وجماليات العنوان تأخذ على ما يبدو الكثير من انشغالات المبدعين في كل مكان، ولدى ميسلون هادي أرى عمقاً وزواجاً ناجحاً ما بين المعنى والعنوان في أغلب ما كتبت.

It has in its work addresses involves a lot of distrust and suspicion, perhaps write the title more than once even guided towards what you like in the last half, there is a private access to the process of flavor (address) as is the case with: a man behind the door, do not look at the clock , the world minus one, and also the prophecy of Pharaoh's novel, which stood then more than others, and the aesthetics of the title take on what seems to many of the concerns of creators everywhere, and the Maysaloon Hadi I see deeper and a marriage successful between meaning and address in most of what I wrote.

ثمة أشياء ينبغي ذكرها، نحن في العراق لا نقول(خيال المائة) بل نقول(فزاعة خضرة) أو(فزاعة طيور) وبنات الفنان جارههم عبد الملك، أعطى بناته الثلاث أسماء جاءت ثقيلة على السمع والقراءة في سياق السرد، برغم أنها أسماء تبدو أنيقة طبعاً(ملائكة، ليلى، ناي) وغير ذلك ما تفعله الكاتبة عند ذكر الأشياء، فهي لا تكتفي بذكر ثلاثة أو خمسة أو حتى سبعة أشياء بل تأتي على ذكر كل ما تعرفه من أعشاب أو خضروات أو معلومات أو أسلحة، وسوف أختار من ذلك ما ورد في الصفحتين 41 و42 عندما تنتقل بطلة الرواية بلقيس بين البيوت الزجاجية وهي تسأل عن(السرخس والصبار واللبلاب وقدم البط وأذن الفيل ولسان الطير وجلد النمر ومخلب القط وعرف الديك ودمعة الطفل وإبرة آدم والشمشار والبزرنكوش والعطرة والجوري والقرنفل والجربيرة وعيون البزون والشبوي والجورانيوم والكاردينيا) وغيرها من النباتات، وكان على ميسلون هادي أن تذكر أن الرواية(أية رواية) برغم طولها لا تحتاج الى المعلومات كلها لاسيما إذا جاءت في مكان واحد.

**

There are things that should be mentioned, we in Iraq are not saying (imagination of his words), but we say (Scarecrow greener) or (scarecrow birds) and daughters of the artist neighbor Abdul Malik, gave his three daughters the names of heavy came on the hearing and reading in the context of the narrative, although they have names of stylish looks of course (angels, Lilac, Nye) and so what you do writer at the mention of things, it is not only the remembrance of three or five or even seven things even mention everything you know of herbs or vegetables, information or weapons, and will select from those contained in pages 41 and 42 when the heroine of the novel biblical transmitted between greenhouses They ask for (ferns and cacti and Ivy made ducks and authorized Elephant and San birds and leopard skin and cat's claw and cockscomb and tear the child and needle Adam and Alhamshar and Albozornkoh and fragrant and DisplayLink, cloves, Jerbrh eyes Albzon and Alhboa and Aljoranyum and Alcardanaa) and other plants, It was at Maysaloun Hadi to remember that the novel (any novel), despite the length does not need all of the information, especially if they come in one place.

تستفيد ميسلون من إرث الواقعية السحرية، عندما تركت الابن (يحيا) يسمع أصواتاً تنبعث من هنا وهناك حيث لا أصوات تسمع بالنسبة لبقية الشخص، وعلى الصفحة 80 يكرر الطفل كلمة (صاروخ) سرعان ما تسمع أمه وبقية العائلة صوت زجاج يتكسر وستائر تتمزق وسندانة اللبلاب انكسرت أيضاً وعجاجة رهيبة دفنت الحديقة بأكوام من التراب، وتأكد لهم جميعاً أن ما يتناهى إلى (يحيا) ليست غير أصوات يسمعونها هذا الطفل قبل غيره بمسافة زمنية لا تصدق، فما هو الصاروخ وقد أصاب إحدى البنايات الحكومية على مقربة من البيت وماتت دجاجات (هنية) اختناقاً، بينما نجا الدبك وحده من موت محقق

Maysaloun benefit from the legacy of magical realism, when I left the Son (live) hears noises emanating from here and there where no voices heard for the rest of the characters, and on page 80 repeats the child's word (rocket) soon hear his mother and the rest of the family sound of glass break down and curtains torn and Sindanh Ivy broken also Ajajh awesome buried Garden piles of dirt, and make sure all of them that what let go to (live) are not voices heard this child before other space of time not, here it is: the rocket hit one of the government buildings in the vicinity of the house and died hens (Haniyeh) suffocation , while your parents survived alone from certain death

تأخذ الرواية (نبوءة فرعون) أفضل حالاتها منذ الصفحة 137 حتى نهايتها، يتغير الكلام من صيغة الصراخ الصامت إلى الصمت الجارح، إلى الاعتراض على كل شيء والخوف من أي شيء، فقد قامت الحرب (وانفتح قميص بغداد) وحلت الطامة الكبرى ولم يعد من أحد يصدق أناشيد النصر ومعزوفات الطبول الصاخبة، ليس من شك أن ساعة الجسم قد غمرت بغداد بطوفان مسبوك من الخوف والماء والسؤال المبهم : ماذا حدث فعلاً وما هو شكل المصير الذي ينتظر العراقيين ؟

Take the novel (prophecy Pharaoh) its best since Page 137 until the end, speech changes from the silent scream formula to silence Garah [wounds], to object to everything and fear of anything, it was the war (and opened Baghdad shirt) and was a great disaster is no longer a true Beats songs of victory and drums loud, no doubt that the decisive hour has flooded Baghdad cast a flood of fear and water and enigmatic question: What actually happened and what is the form of the fate that awaits the Iraqis?

ميسلون هادي تكتب الرواية من نهايتها، لغة صادمة وشخصيات مصدومة والرصاص وحده من يقرر آخر المطاف، والشخصيات المهمشة تأخذ دورها أيضاً في هذا المصير، كما لو أن الحرب جمعتهم ثانية في صورة واحدة، وعندما يختفي (يحيا) ابن بلقيس، تشعر أن الدنيا كلها تبحث عن (يحيا) حتى تحيا، فقد تم اختيار اسمه عن سابق تصميم من أول الرواية

Maysaloun Hadi write the novel to a close, the language of shocking figures shocked and bullets alone who decides ultimately, the characters marginalized also takes its role in this determination, as if the war gathered together again in one image, and when it disappears (live) son Bilquis, feel that the whole

world looking for (live) to come alive, his name has been chosen for an earlier design of the first novel
ما يزال الرصاص (يلعلع) في الطرقات وقميص (يحيا) ما يزال بدون أكمام، ثوب المدرسة، وعلى شاكرين (أخته)
أن تخط بقية القميص، ثم يبدأ مسلسل الموت مع الجار الفنان عبد الملك وتمثيل الأمس تتحطم في كل
مكان، لا فرق بين هذا وذاك، البلد خرابنة والسرقات لم تترك وزارة ولا مؤسسة ولا أسواق إلا وجاء اللصوص
إليها، اللامعقول وحده الذي يمشي في الشوارع وليس من أحد يمشي معه غير الجنون

Still lead (Alala) in roads and shirt (live) is still without sleeves, school dress, and thankful (his sister) to
sew the rest of the shirt, then the series of death begins with the neighbor artist Abdul Malik and
statues yesterday crashing all over the place, there is no difference between this and that, the country
ruined. the thefts did not leave the ministry or institution not only markets and came to the thieves, the
absurd alone who walks in the streets and no one walks with him is madness

سطور كثيرة من الرواية نحتاج الى تكرار ذكرها (هنا) لكنها ستأخذ عشرات الصفحات، نكتفي بالإشارة
إليها (ص 151 و 153 و 160 و 176) وحتى آخر صفحة من نبوءة فرعون

Many lines of the novel, we need to repeat the mentioned (here), but it will take dozens of pages,
content ourselves by reference (p. 151, 153, 160 and 176) and even the last page of the prophecy of
Pharaoh

تنتهي الرواية صوب السرمدية، هناك حيث نرى الموتى وهم أحياء، أو أحياء لكنهم موتى منذ زمان بعيد،
تختلط الحقائق بالأوهام، ليس من عشبة للخلود، فمنهم من يصل أرذل العمر ومنهم من ينتظر، لكن (يحيا)
يموت في عتمة مضيئة، حيث لا أحد يدري كيف يجيء الضوء دامساً مثل قبر مفتوح تحت سماء بلا قمر ولا
نجوم، والنهية أيضاً جاءت مفتوحة على سؤال لا جواب عليه سوى القول (إن القدر مكان) ونحن جئنا الى
المكان على غفلة من القدر، وقد رأينا ما لم يره غيرنا من البشر

The novel ends towards the eternal, there where we see the dead alive, or alive but dead for a long
time, mixes facts delusions, not from the herb of immortality, some of them up very end of life and
some of them expected, but (live) die in the darkness illuminated, where no one Who knows how the
light comes Damsa like an open grave under the sky without the moon and stars, and the end came also
open to question Answer it except to say (if much place) and we came to the place on the absence of
fate, we have seen

نبوءة من، أن نكون وحدنا في المكان الذي لا يأتي إليه أحد غيرنا ؟

Of prophecy, to be alone in the place where no one else comes to him?

Bijlage 4b recensie van Aqeel Abdul Hussein op Al Thareer News

URL: <http://www.altahreernews.com/inp/view.asp?ID=22774>

Laatst bezocht op 10 mei 2015

Door: Aqeel Abdul-Hussein

هل هناك طرق للاحتجاج على العالم وعلى الحياة في ظروف معينة تنعدم فيها الإنسانية وتطغى أصوات الحرب والموت والرغبة في
سحق الإنسان العادي وتقديمه قربانا لأوهام أفراد معدودين، غير الطريقة المباشرة التي نعرفها وتمتلى بها أكثر الروايات متشكية من
أنظمة دكتاتورية وحروب غبية وتقاليد باندة وثقافة تمييزية.

Are there ways to protest against the world and life in certain circumstances where there is no
humanitarian overwhelm sounds of war, death and desire in the human crush ordinary and present it as
an offering to the illusions of countless individuals, the indirect way in which we know and are filled with
more novels Michkih of dictatorships and wars stupid and traditions of extinct and culture
.discriminatory

أظن، نعم. ولكن كيف؟ لنأخذ رواية ميسلون هادي "نبوءة فرعون" مثلا.

.I think, yes. But how? Let's take a novel Maysaloon Hadi "prophecy Pharaoh," for example

الرواية ومن العنوان تقوم على الشك وزحزحة اليقين والمسلم به حتى فيما يراه أو يتفق على حصوله أكثر من شخصية. فالنبوءة كلام عن القادم من الأيام يمكن أن يقع أو لا يقع.

The narrator and the title is based on suspicion and relegating the certainty and recognized even as he sees or agree to receiving more than personal. Valenbuh talk about the next days can be located or not .located

واتصالها، أي كلمة نبوءة، بفرعون الشخصية المعروفة في المرويات الإسلامية بأنها طاغية وكافرة يحيلنا إلى قصة النبوءة التي حذر فيها أحد المتنبئين فرعون بأن صبيها ولد في مملكته سيكون سببا في هلاكه.

And contact with, any word prophecy, personal Pharaoh known in Islamic Almruyat as a tyrant and infidel brings us to the story of the prophecy in which a Pharaoh forecasters warned that a boy born in .his kingdom will cause mortality

وذلك ما يقودنا إلى موسى الذي كان ذلك الصبي، والذي هربته أمه خوفا عليه من القتل لينتهي إلى بيت الفرعون ويكون ربيبه وعدوه فيما بعد وقاتله في النهاية.

That brings us to Moussa, who was a boy, and his mother, who Hrepetth for fear of killing him to end up .to be the house of the pharaoh and his protégé and later his enemy and murderer in the end

وفي الرواية يقترب يحيى من النبي موسى كثيرا. ويحيى هو الابن الوحيد لبليقيس، والأصغر لمنصور الذي له من الزوجات ثلاث، ومن الأبناء الذكور الكثير. ومنصور يُقتل في حرب الخليج الثانية بعد ولادة يحيى بيوم واحد. ويأتي يحيى طفلا غريب السلوك أحرص إلى سن الخامسة، وبعد سلسلة من النذور والزيارات للأضرحة والأولياء، تحلل عقدة لسانه وينطق كأحسن ما يكون النطق ويتميز بالذكاء المتوقع والذاكرة القوية وبالبصيرة النافذة. فهو يرى ما سيفع ويخبر به ليقع، وبالسمع المرهف، فهو يسمع ما لا يسمعه العاديون من الناس. وبالرؤيا، رؤية ما لا يراه غيره من الوجوه والعلامات والحوادث.

In the novel Yahya approaching the Prophet Moses a lot. Yahya is the only son of Balkis, and younger Mansour, who has three wives and many sons. Mansour and killed in the Second Gulf War after the birth of Yahya one day. The children Yahya strange behavior to mute the age of five, and after a series of vows and visits to shrines and saints, the decomposition of his tongue knots and pronounced as best they shall be delivered and is characterized by intelligent and fervent powerful memory and insight window. He sees what is falling and tells him to fall, and the delicate hearing, he does not hear what he hears from ordinary people. And the vision, to see what can not see other faces, signs and accidents

يحيى الذي ينبئ بمستقبل باهر يختفي فجأة بعد حرب العام 2003 فحين تستيقظ أمه لا تجده وتسال عنه أخته فلا يعرف عنه أحد شيئا إلا اخته نصف المنغولية ونصف المجنونة شاكرين التي تقول لبليقيس إنها رأته يسير وراء حية (كانوا رأوها في البيت تحت سجادة بليقيس فقتلوا ولفوها بالسجادة) وحين تركض بليقيس إلى السجادة لا تجد الحية. أين أخذت الحية يحيى (التي كانت عنصرا من عناصر قصة موسى أيضا) يحيى؟

Yahya, who predicts a bright future suddenly disappears after the 2003 war. When you wake up his mother does not find it and ask for his brothers do not know him a bit, but his sister half Mongolian and half crazy thankful that says Bilquis she saw him walking behind the beard (they saw her in the house under the rug biblical Afqatloha and wrapped carpet lined) when Bilquis runs to the carpet you do not find the living. Where the living took Yahya (which was an element of the story of Moses also) Yahya

تظل بليقيس تبحث عن ابنها وتصل إلى عرّاف يخبرها أنه في النهر (وللنهر صلة بقصة موسى كذلك) فتذهب إلى النهر لتسمع مواساة المارة لها فهم يظنون أن ابنها غرق في النهر وهي لذا تراقب بحزن ولوعة ما يخرج منه، فيروون لها قصصا تؤكد على الرضا بالقدر والنصيب لتقرر بعدها العودة إلى البيت ولا شيء غير ذلك.

Remain Bilquis looking for her son, and up to a fortune teller told her that in the river (and river link to the story of Moses as well) going to the river to hear the sympathy of passers-by her understanding of the thought that her son drowned in the river and is therefore watching with sadness and agony of what comes out of it, Viruon her stories emphasize the satisfaction extent and share then decide to return home and nothing else

تنتهي الرواية بالاستسلام للواقع فما أمام بليقيس لتفعله؟ لا شيء. وهي أي الرواية بطريقة موارد تحاور قصة فرعون القديمة أو تتناص معها تنصا إبداعيا فهي تقلب نهايتها بأن تجعل الغلبة، على يحيى، لفرعون (فرعون الذي يأتي في الرواية بصورة قائد مستهين بالمصائر يقبلها كما يشاء يساعده وزير السعادة وفرعون كاره لكل شيء يرى العالم أقرب إلى حوض تجارب والبشر أقرب إلى بكتيريا تتكاثر بالانقسام ليس لها هياكل مستقلة أو مشاعر و ملامح أو شخصيات) أما يحيى فيختفي من دون أن يغير شيئا، مؤكدا الشعور بالعجز عن مقاومة الخراب الذي يعقبه مزيد من الخراب.

The novel ends to surrender to the reality of what is in front of Bilqis to do? Nothing. It is a novel way equivocation dialogue the story of the ancient Pharaoh or Taatnas with Tnasa creative it is an end that makes prevail, Yahya, to Pharaoh volatility (Pharaoh who comes in the narrator in a commander Msthan Balmassair turns them as he pleases assisted by a minister happiness and Pharaoh hater of all things sees the world closer to the basin experiences and humans closer to the bacteria multiply division has no independent bodies or feelings or personalities and features) As Yahya disappears without change anything, stressing feeling of helplessness to resist the devastation that followed more havoc

ولكن وفي مقابل ذلك يأتي احتجاج الرواية على العالم من خلال زحرة ثبوتيه أو يقينيه، فما يبدو حقيقة قاهرة ما هو إلا احتمال من الاحتمالات قد يضعفه وهم أو رؤيا كائن عاجز لا حيلة له سوى تلك الرؤيا التي يضعف بها تمادي الواقعة في القسوة على مشاعر الإنسان وحياته. فأبو ملائكة الذي يطرق باب بيت منصور جاره على استحيااء يريد أن ينفذ من السطح إلى بيته، لأنه نسي مفتاح البيت عند ملائكة، فيكسر زجاج باب السطح ويمد يده ليفتحه من الداخل وفي اثناء ذلك يسأل عن يحيى ويأسف لضياعه. فذلك الرجل كما تقول ابنته التي عادت بعد الحرب من مكنهم عند أحد أقاربهم، قد مات قبل ما يقارب الأربعين يوما ولا يمكن أن يكون هو من جاءهم أو رأوه أمس. ولكن، تقول بليقيس، لقد رأياه أمس وحدثناه أنا وشاكرين. أليس كذلك يا شاكرين؟! فتؤكد الأخيرة كلامها. وباب السطح يجدونه بالفعل مفتوحا.

But in return the novel protest against the world comes through relegating Thbotih or Iqinath, what seems the fact compelling is only the likelihood of the possibilities may weaken illusion or vision helpless object helpless only tack vision that weakens the persistence located in cruelty to human feelings and his life . Father of angels who knock on the door of the house of Mansour neighbor timidly wants to be carried out from the surface to his home, because he forgot the house key when angels, break the glass door surface and extends his hand to open it from the inside Meanwhile asking for Yahya and regretted

its loss .. That man says daughter After the war she returned from Mkmnm when one of their relatives, had died before nearly forty days and can not be came to them is from or saw him yesterday. But, says Bilquis, I have seen yesterday and I am thankful Hdtmah. Are not you thankful? Last, she .contends. The door surface already find it open

ومثل هذه الانزياحات إلى الغريب تتناثر في الرواية فتجعل القارئ متحفزا للشك فيما يقرأ، حتى الطبيعي منه، ومترددا بين التصديق والشك ومطمئنا إلى أنه يقوم بدور في مواجهة الواقع الذي لا يستطيع إلا أن يقاومه بنزع الثقة عنه لعله ينتهي في يوم ما إلى دحره نهائيا.

Such offsets to strange strewn in the novel making the reader motivated doubt as to read, even natural him, and hesitant between ratification and doubt and reassuring that play a role in the face of reality, .which can not help but resist disarming trust him perhaps end up one day to a final defeat

من يدري؟! فلطالما كان التشكيك أداة العقل والوعي الكبرى. ولطالما انتصر الإنسان للحياة وللإنسانية بالعقل، ولو بعد حين.

Who knows?! Always it has been the major tool questioning mind and consciousness. For as long as .human Win for life and for humanity mind, even after a while

ويذا يكون ثمة أمل وعلينا ألا نتخلى عن الأمل.

.Thus, there is a hope and we must not give up hope

* ناقد واكاديمي عراقي

Iraqi critic and educator *

Bijlage 4c recensie van D. Karnafal Ayoub op Al Mutmar

URL: <http://www.almutmar.com/index.php?id=200911526>

Laatst bezocht op 10 mei 2015

Door D. Karnafal Ayoub

تطور الفلسفة الروائية في رواية (نبوءة فرعون) لميسلون هادي

د.كرفال ايوب

The development of philosophy in fiction novel (the prophecy of Pharaoh) to Maysaloon Hadi

D.krnfal Ayoub

ان تطور الفلسفة الروائية لدى الكاتب العراقي, قد قاد إلى إنتاج نصوص تجريبية, شكلت طباعا للنتاج العراقي في الحقبة الأخيرة, وقد بدت هذه الفلسفة في جزء منها وقد تبنت استلهام الموروث الشعبي, لتضمينه في عالم الرواية , ومرد هذه المسألة يعود إلى تمتع الموروث الشعبي باهتمام واسع, خاصة في الظواهر التي تحمل رصيذا شعوريا عند الأفراد والمجتمع عموما, لذا انجى الروائي إلى انتقاء صور مؤثرة منه, تتعلق بالحياة اليومية, والواقع المعاش الذي يلتصق بالفرد, حملها دلالات رمزية تتصل بعوامل تاريخية وموضوعية, ومن ناحية أخرى لا بد أن نشير إلى الجنوح المتسارع نحو الواقعية السحرية, وما يشهده تطور الرواية من تضمينات لهذه الظاهرة التي تلاقى قبولا واهتماما كبيرين, خاصة وهي تستند في جزء كبير منها إلى التراث الإنساني والموروث الشعبي, فتطويع التراث للدلالة على الأشياء يعد منهجا تجريبيا متطورا

يسعى للتعامل مع الواقع المادي بطريقة رمزية تحمل كثيرا من غنى التعبير, والإشارة إلى بعض من مرتكزات الواقع.

The evolution of the novelist philosophy with Iraqi writer, has led to the production of experimental texts, formed the character of the Iraqi product in recent times, it has this philosophy seemed, in part, has adopted inspired by the popular tradition, for inclusion in the world of the novel, and the reason for this issue back to enjoy the popular tradition interest wide, especially in the phenomena that carry asset subconsciously when individuals and society in general, so it turned novelist to pick images influential him, related to their everyday life, and the reality that sticks to the individual, carry symbolic relate to historical and objective factors, on the other hand we must point out delinquency accelerated toward magical realism, and witnessed the evolution of the novel of the implications of this phenomenon that the convergence of acceptance and interest in large, private and are based in large part to the humanitarian and folk heritage heritage, Vttaiwia heritage to denote things longer approach experimentally developed seeks to deal with the physical reality symbolically carry much richness of .expression, pointing to some of the pillars of the reality

هناك نصوص تجريبية عراقية قد استغلت الموروث الشعبي ببراعة, مستندة في ذلك إلى تأثيره في الحياة الاجتماعية, ودخوله إلى تفاصيلها خاصة عند الطبقة الشعبية أو الكادحة, فمن آخر الأعمال التي ظهرت وهي تركز إلى التراث الشعبي, رواية (نبوءة فرعون) للقاصّة والروائية ميسلون هادي, التي نقلت الموروث الشعبي لتقدم رواية واقعية تجريبية, تحمل دلالات استوحتها من المعاش اليومي. فقد كان التراث الشعبي منبعاً للرموز التي استوحتها استيحاءً موفقا خاصة مع المظاهر التي تدخل في الحياة اليومية وتتصل عند غالبية الأفراد بقيم وعادات وتقاليدها أضحت جزءاً مهماً من طريقة العيش التي تركز على المعتقد (صينية الزكريا) تعد تقليداً متعارفاً عليه في المجتمع العراقي, ويمتلك اهتماماً معتقدياً يقوم على طلب الحاجات, وإيفاء النذور إذا ما تحققت الحاجة, خاصة في مسألة الإنجاب لدى النساء: ((ونصبت له اليوم صينية الزكريا كما في مثل هذا اليوم من كل عام, ومنذ اليوم الأول الذي طلبت فيه يحيا من الله في يوم زكريا قبل خمسة أعوام)) (1). ومن هذه المظاهر التراثية الشعبية ما تعاملت معه الكاتبة تعاملًا تجسدياً يقدم تفاصيل بعض هذه العادات مثل سقي (يحيا) بعض المشروبات الشعبية التي توارثت وصفاتها الأمهات عن الجدات مثل القونداغ, أو ماء بئر جامع برانثا: ((ضرتها هنية قالت لها إن هذه حرقه الحليب وأوصتها بالقونداغ وبان تعطيه السبع مايات حتى تهدأ نفسه وتطيب ألامه, فاشترت له بلقيس اليانسون و البابونج والهيل والكمون والسعدة والورد ماوي والهندية والمستكة وطلع النخيل والبطنج..وجمعتهها, حسب ما قالت لها هنية, في اناء مليء بالماء وغلتهها مع ورق الياس والجوري وقشور البرتقال لحين أن فارت وتساعد منها إليها البخار, ثم راحت تسقي منها يحيا وهي باردة بملعقة شاي)) (2) , و((سقيته فوج التمن ودرت به على الشيوخ والأولياء والصالحين, ويوم أمس فقط أخذته إلى شريعة الماء في خضر الياس ومن هناك إلى عين ماء علي في جامع برانثا .. يقولون إنها تشفي الأطفال من الخرس)) (3). ولعل اختيار هذه الممارسات التي تمتلك أبعاداً اجتماعية مقصود لغرض إظهار تأثيرات الواقع المجتمعي فضلا عن ردود الأفعال التي يمارسها الأفراد تجاه هذه التأثيرات.

There Iraqi experimental texts have taken advantage of the popular tradition brilliantly, drawing on its impact in social life, and entry to a special detail at the popular class, toiling, it is another business that have emerged are based to folklore, the novel (the prophecy of Pharaoh) of the vault and novelist Maysaloon Hadi, which quoted the popular tradition to provide a novel and realistic experimental, .carrying connotations inspired from the daily pension

Folklore has been a source of symbols that inspired inspired by successful especially with the aspects that go into daily life and relate to when the majority of individuals to the values, customs and traditions have become an important part of the way of life that is based on the belief in (Chinese Alzakaria) is a tradition customary in Iraqi society, and has interest Matkadia is based on the application needs, and fulfill vows if they need have been achieved, especially in the issue of child-bearing women: ((and installed him today tray Alzakaria as in this day of every year, and since the first day in which it requested live from God in the day Zakaria before five years)) (1). It is this popular heritage

manifestations are dealt with writer discourse Tjsidia provides details of some of these habits such as watering (live) some popular drinks that inherited the characteristics of mothers for grandmothers like Alqundag, or a water well mosque pratha: ((harmed Haniyeh told her that this heartburn milk and recommended Balqundag and that give it seven Myat even calm down himself and perfumed passion, Vachtrt his biblical anise and chamomile, cardamom, cumin, Cyperus and roses Maui and Hindbh and Arabic gum and boarded palm Batnj..ojmatha, as she said her Haniyeh, in a vase filled with water and yield with paper Elias and DisplayLink and orange peel until that Vaart and escalating them to steam, then began to irrigate them live a cold spoon tea)) (2), and ((Sagath Vouh Altman and rotated by the Senate and the saints and the righteous, and yesterday only took him to the law of the water in the Khadr Elias and from there to a spring of water Ali in the mosque of Buratha .. say it cures children of dumb)) (3). Perhaps the selection of these practices, which owns intentional social dimensions for the purpose of showing the effects of societal reality as well as the reactions exercised by individuals to .these effects

إن اختيار تفصيلات الموروث الشعبي العراقي مقصود بما يحمله من دلالات قد تصل إلى ارتباطها بالمصير الإنساني, على الأقل من خلال المعتقد, وربما لغرض تحقيق جزء من فنية النص عن طريق التقاء تلك الملامح التي تستقيها من خلال الغوص في التراث. فقد أقيم عالم الرواية على تشكيل مشاهد غنية بطقوس وعادات جعلتها الكاتبة جزءاً من اليومي في حياة الشخصيات لتحقيق صورة عن الحياة والثقافة الاجتماعية التي تعنى بها . ولعلنا نستطيع ان نلمح المستوى الرمزي من خلال تداخل طابع الحياة التي تصورها مع ما يتعرض له أفرادها من واقع اجتماعي وسياسي يتمثل في ظروف حرب الخليج الثانية عام 1991, فقد تداخلت حدود الرواية بين الواقع التاريخي الحقيقي ومشاهد الموروث الشعبي او الحياة الشعبية عموماً : ((وفي آذار المهذار, شهر الهزاهز والأمطار, أودت ريح رملية عاصفة بثمرات النارج المتبقية على الأشجار , وأطاحت بها أرضاً مع أكوام الورق اليابس وطبقات التراب, وسقطت بيضات السنونو الخمس على الأرض وتكسرت إلا بيضة واحدة , فصاح السنونو وناح وظل يدور في السماء بلا انقطاع ,وظهر الجنود الأمريكيون المرقطون يزحفون إلى مروحياتهم محنيي القامات والريح تسف رمالها في الوجوه البيضاء وتعصف بملابسهم التي تمنع عنهم الموت ذات اليمين وذات الشمال. وطال الوقت وأصبح عجيب هنية كالبالونة من شدة الاحتمار,وأفعدتها المرض من النهوض, فتركته يتثقب ويتشقق ويتفطر ويتضوع بعطر قديم هو رائحة قمح مختمر)) (4). لقد تم استدعاء مثل هذه المشاهد في إطار سعي الكاتبة إلى إيجاد بدائل للرمز لان صور التراث الشعبي تحمل دلالات غنية يمكن أن تمنح إبعادا أوسع من أبعاد الرمز ولعل ذلك يتجلى في مشاهد عديدة , مثل المشهد الذي تقص فيه (بلقيس) تفاصيل فقدان (يحيا) : ((فقلت له : الدنيا ليل, فأين تذهب يا يحيا؟ وكأنه لم يسمعي سار علي الممر إلى خارج, ولا ادري لماذا نظرت في تلك اللحظة إلى الأرض, فرأيت حية تمشي خلفه, فصحت بأعلى صوتي لأوقظكم من النوم, لكن صيحتي جاءت في اللحظة التي حدث فيها الانفجار, فوقع على الأرض وراح (يحيا)) (5). ويبدو ذلك أكثر رسوخاً حين تصنع من بعض صور الموروث الشعبي مفاتيح لفك الرموز التي منحتها طابعها الخاص في بنية النص(6).

The popular tradition Iraqi Akhtiaraveselat intended the magnitude of the semantics of up to relate to human destiny, at least through belief, and perhaps for the purpose of achieving the technical part of the text by the confluence of those features that Tstekayaa through diving in Heritage. The world of the novel has been held on the formation of rich scenes of rituals and habits of the writer made it part of the daily lives of the characters in the image to bring about social life and culture that concerned them. Perhaps we can glimpse the symbolic level through the overlapping nature of life envisioned with the suffering of the members of a social and political reality is the second Gulf War conditions in 1991, has overlapped the limits of the novel between the real historical reality and scenes popular tradition or generally popular life: ((In March babbler, month Ahazzahez rain, claimed the Wind sandstorm fruits of remaining bitter orange trees, and toppled the ground with piles of paper dry and layers of dirt, and fell eggs five Swallow on the ground and broken only one egg, he shouted Swallow and mourned kept going on in the sky without interruption, and the soldiers came Americans Almrqton crawling to Mrouhyatem Mhania statures and wind Tesf sand in the white faces and rocking their clothes that prevent their death

with left and right. It was a long time and became the dough Haniyeh Kalpalonh the severity of the fermentation, and I stayed on the disease of advancement, Fterkth Atthagb and cracks and Ataftr and Atazava perfume Old is the smell of wheat unleavened)) (4). I've been called such scenes in the framework of the pursuit writer to find alternatives to the code because Photos folklore carry rich connotations could be granted wider than the dimensions of the symbol proportions Perhaps that is reflected in many scenes, such as the scene in which enlighten the (biblical) loss Details (live): ((I said to him: minimum night, where you go oh live? like not hear me walked on the boardwalk to the outside, I do not know why I looked at that moment-to-earth, lively and I saw you walk behind him, Vsaht top of my voice to wake you up from sleep, but Sihta came in the moment where the explosion occurred, fell to the ground and claimed the lives)) (5). It seems that the more established while some are made from the popular images inherited the keys to decode the symbols that granted its own character in the (structure of the text (6

تتجه الكاتبة في إطار تعبيرها عن فلسفتها إلى اتخاذ أبعاد مختلفة نتيجة اختلاف وتنوع التفاعل مع الواقع، فتتجاوز صور الموروث الشعبي إلى تضمين الحكايات الشعبية، وحكايات ألف ليلة وليلة، والأسطورة، والخيال العلمي، فيبدو النص متعدد الأبعاد لان الكاتبة تنطلق في تعاملها مع الحدث والفكرة من تضمين هذه الجوانب، فتطرح رؤى جديدة ومتطورة في فهم واقع متميز بأحداثه ومعايشه، بطريقة جعلتها وكأنها وسيلة للكشف عن المخفي في مجتمع يتعرض لهزة خطيرة نتيجة الحرب التي تجابه بثقافة طقوسية تحييها شخصيات الرواية وتعبر فيها عن واقع حي مقابل ارادات القتل، ف(بلقيس) تسرد الحكايات لابنها يحيا بمشهد يحيلنا إلى عادة سرد الحكايات للأطفال من قبل الأمهات والجندات ، إلا أن بلقيس تسردها مع ما تحمل من دلالات بشكل جعلته الروائية مقصودا. ((- ها .. اروي لك قصة "ليلي والذئب" أم "شيخ الجدران"؟

قال يحيا: لا اروي لي قصة" قطر الندى والأفزام السبعة ... كان يا ما كان في سالف العصر والأوان ملك ماتت زوجته فتزوج امرأة ساحرة الجمال وحسنها فتآن .. وكانت لهذه الزوجة مرآة مسحورة لها لسان وتحكي كما يفعل الإنسان)) (7) .

Heading writer in the context of expression of its philosophy to take different dimensions as a result of differences and diversity of interaction with reality, however, go beyond Pictures popular tradition to include folk tales, and tales of One Thousand and One Nights, and myth, science fiction, it seems multi-text-dimensional because the writer starts in its dealings with the event and the idea of These aspects include, posing new and sophisticated insights into the understanding of the reality of distinct Bohaddath its livelihood, a way that made her like a way to detect hidden in a society exposed to serious jolt as a result of the war that confront the culture of ritual given by the novel characters and expressing its living reality versus wills murder, P (biblical) lists tales for her son live with a scene usually brings us to storytelling for children by mothers and grandmothers, but you list with biblical carry connotations

"made him a novelist intentional. ((- Ha .. you tell a story, "Leila and the Wolf" or "Sheikh Aljdiran Yahya said: Do not tell a me story "Qatar dew and the Seven Dwarfs ... Once Upon a Time in upon a time the king of his wife died Get married charming beauty woman and gracious Glamorous .. And she had a (wife enchanted her mirror tongue and tells, as a man does)) (7)

ولعل مغزى تضمين الكاتبة لثلاثة أنواع حكاية (الحكايات الشعبية ، ألف ليلة وليلة، الأسطورة) يتعلق بمستوى وعي ترجمة الموروث الشعبي، فتوظيف الأسطورة مثلا لا يمنح العمل الروائي قيمة بقدرما ينبئ عن وعي الكاتب باليات الاشتغال والاستفادة من المكونات التي تنتجها الحياة ، وفي (نبوءة فرعون) تحقق تشكيلا متميزا حين تربط الدلالات الإيحائية لهذه المكونات الموظفة بسياقات النص بطريقة جعلتنا نشعر بها وكأنها روافد لإحياء الفكرة في تركيز على الأدوات المعنوية التي يتسلح بها الإنسان، والإنسان العراقي بالذات الذي يمتلك رصيذا هائلا من الثقافة الشعبية التي تحكم حياته حتى يومنا هذا. فالحكاية بمختلف صورها وأشكالها تمارس تأثيرا مهما في توجيه السلوك الإنساني خاصة عند الأطفال، والكاتبة تستثمر ذلك من خلال (يحيا) الطفل العراقي الذي تسرد له أمه (بلقيس) هذه الحكايات المحملة بالرموز لتفك بها

شفرات الواقع الذي تحياه . ويمكن أن نعد توظيف الأحلام صورة عن الإسقاطات النفسية التي تلعب دورا مهما الإحالة إلى الواقع ((في تلك الليلة حلم يحيا بالمرضات النحيلات يهبطن من عرباتهن البيض ليضعن العلامات على أبواب البيوت ..كل باب بيت فيه طفل يضعن عليه علامة صح. وعندما سألهن لماذا يفعلن ذلك قالت تلك التي دفعته إلى داخل البيت : لكي لا تصاب بالشلل. هنية في ذلك الحلم كانت مكومة في حوش المنزل وهي لا تقوى على النهوض)) (8)

Perhaps the significance included the writer of three Gaiah types (folk tales, One Thousand and One Nights, the legend) the level of awareness of translation popular tradition, recruitment of myth, for example, does not give work novelist value Bakderma foretells consciously writer mechanisms of engaging in and benefiting from components produced by life, and in (the prophecy of Pharaoh) check constituted a distinct while linking signs suggestive of these employee ingredients contexts text in a way made us feel like it was a tributary to revive the idea is to focus on Almatkadih tools that armed with the human, and the Iraqi man in particular who owns a tremendous asset of popular culture that his control to this day. Vagaah of all kinds and forms of exercise significant influence in guiding private human behavior in children, and the writer is investing through (live) Iraqi child who lists his mother (biblical) these tales laden with symbols to loosen the fact that Thiah blades. We can promise employment dreams picture of psychological projections that play an important role referral to reality ((That night the dream lives of nurses lean Ahbtun Ahrbhn eggs to wear pins on the doors of houses ..kl the door of a house where a child wear it hit the mark, and all the house is not in him Baby put it true sign. When he asked why they do this, said those that led him to the inside of the house: in order not to be paralyzed. (Haniyeh in that dream was piled monsters in the house which is not strong enough to advancement)) (8)

وعلى الرغم من أن الروائي كثيرا ما يوظف الحلم ليجعل منه موازيا لبنية القصة الاصلية , إلا أن الحلم في نبوءة فرعون تداخل مع باقي الظواهر التي وظفتها الروائية لتنشئ المزيج التجريبي الذي شكل سمة الرواية , خاصة مع توفر عنصر الربط الرمزي بين الواقع الذي تعيشه الشخصيات, وبين الحلم الذي يحتاجها محملا بدلالات تحيل إلى ذلك الواقع. لقد دمجت الكاتبة رؤى متعددة ذوات دلالات متعددة لغرض تكوين بانوراما لمرحلة انتقالية خاصة مع توظيفها الخيال العلمي الذي يعد نتاج مرحلة من مراحل التطور المجتمعي, حين جعلته رمزا للقدرة التكنولوجية التي تجابه بسلاح المعتقدات الشعبية , فقد استثمرت واجهة الخيال العلمي في ترميز موفق يشير إلى مستوى تأثير قوة التسليح الذي اخذ يتسع ويتحكم في مصائر الأفراد: ((قال الابن وكان اصغر سنا من مستشاره:

And although the novelist often employs the dream to make it parallel to the structure of the original story, but the dream of prophecy Pharaoh overlap with the rest of the phenomena that was used by the novelist to create a demo mix which form the novel feature, especially with the availability of the symbolic link between the reality of the characters element, and between the dream that plagued loaded connotations refer to that reality. We have incorporated the writer multiple visions of women with multiple connotations for the purpose of formation Panorama special transition with employing science fiction, which is the product of stage of societal evolution, while made him a symbol of technological ability facing weapon popular beliefs, it has invested interface sci-fi conciliator coding indicates the level of impact arms force, which is now expanding and controls the destinies of individuals: ((The younger son of his adviser said

- من المؤسف أن العناكب في الأسر تعجز عن إنتاج الكميات المطلوبة من الحرير لاستخدامه على نطاق واسع, ولكن مركز الأبحاث التابع للجيش انتزع جينة من إحدى خلايا العنكبوت الذهبية وزرعها في جرثومة تعيش في زجاجة مختبر.. وما لبثت هذه الجرثومة أن أخذت بالانقسام وأصبح لديهم بين ليلة وضحاها ملايين الجراثيم)) (9).
إن مقارنة الخيال والعلم أدبيا في النص الروائي هو في وجه من وجوهه احد أساليب تطور الفلسفة الروائية , الغاية منها خلق طبيعة جديدة للواقع تؤثر بشكل مباشر في المصائر لغرض استجلاء التحولات الطارئة

التي تجتاح العالم , وهي طريقة لإبراز الاتجاهات الجديدة التي انتهجتها الكتابة الروائية, والتي ترتبط بالواقع بشكل متواصل وعلى الرغم من أن الخيال العلمي يمكن أن يوجد داخل هامش افتراضي إلا أن استدعائه كان لغرض الإشارة إلى واقع التسليح الأمريكي المتطور مقابل تواضع الإمكانيات التسليحية العراقية.

It is unfortunate that the spiders in captivity fail to produce the required quantities of silk to be used - on a large scale, but the research center of the Army grabbed the gene from one of the golden spider cells and transplanted into germ lives in the laboratory bottle .. and MRSA to broadcast that took the (division and now have between Overnight Mlaeyen germs). (9)

The fantasy and science approach a literary novelist text is in the face of its aspects one evolution novelist philosophy methods, purpose is to create new nature of reality directly affect the destinies for the purpose of elucidation of emergency transformations sweeping the globe, it is a way to highlight new trends pursued by writing novels, which are connected In fact continuously and despite the fact that science fiction can be found within the margin of Default, however, it was summoned for the purpose of referring to the reality of American arms versus humility advanced capabilities of the Iraqi armament.

إن الفلسفة التي انتهجتها ميسلون هادي قدمت متناقضات أطرت الحياة اليومية العراقية في ظل الحرب لتعبر عن تشكيلات ما بعد الحداثة, ولعل كون الكاتبة امرأة فإنها قد دخلت إلى كل تفاصيل العيش اليومي لمجتمعها لان المرأة عموما ترتبط بعلاقة حميمة مع الأشياء وبالذات الطقوس اليومية التي تعيشها مع بنات جنسها , وهي تحاول تنشيط المشهد العراقي في تلك الحقبة, وان تمنحه القابلية على التجسد, واجتهدت في نسج ملامح أساسية من متخيل اجتماعي لثقافة متغذية من تفاصيل المسرود والمحكي والرموز التراثية الشعبية. وهو ما أوضح النهج الفلسفي الجديد الذي انتهجته الروائية من اجل إحياء مشاهد الواقع العراقي.

The philosophy pursued by Maysaloon Hadi presented contradictions extolled the Iraqi daily life in the shadow of war to reflect the formations of post-modernism, and perhaps the fact that the writer woman they have entered into all the details of daily living for society because women in general are related to an intimate relationship with the things and in particular the daily rituals that experienced with Girls her sex, which is trying to revitalize the Iraqi scene in that era, and that gives him the ability to incarnation, and worked hard to weave basic features of the social imaginary of a culture of Mngveh listed and spoken and popular symbols of heritage details. He explained what the new philosophical approach to what was done in order to revive the fiction of Iraqi reality scenes.